

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Projektas.2020-12-14
Bus koreguojama
Tekstas neredaguotas

Europos Sąjungos struktūrinių fondų lėšų
bendrai finansuojamas projektas Nr. 09.2.1-ESFA-V-726-03-0001
„Skaitmeninio ugdymo turinio kūrimas ir diegimas“

PAGRINDINIO UGDYMO SOCIALINIS UGDYMAS

ISTORIJA

*Projektą rengia: dr. Akvilė Naudžiūnienė
dr. Neringa Dambrauskaitė
dr. Norbertas Černiauskas
dr. Linas Jašinauskas
Kristina Vilkelienė
Sonata Džiavečkaitė*

Turint klausimų kreiptis į Nijolę Selvestravičiūtę Gryboviene elektroniniu paštu nijole.gryboviene@nsa.smm.lt

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

1. Dalyko paskirtis

Istorija – socialinio ugdymo bendrosios programos dalis, kurios turinys grindžiamas humanitarinių ir socialinių mokslų derme.

1. 1. Istorijos bendrojo ugdymo bendroji programa (toliau – Programa) skirta mokytojams, mokymo priemonių rengėjams, švietimo administratoriams ir visiems, susijusiems su istorijos dalyko mokymu 5-10 klasėse. Programa skiriama visoms Lietuvos mokykloms, kuriose vykdomas 5-10 klasių ugdymas. Programa apibrėžia istorijos kaip mokomojo dalyko tikslą ir uždavinius, nustato kurso turinio apimtį, apibūdina mokinių pasiekimus ir ugdomas kompetencijas, pateikia pasiekimų vertinimo kriterijus.

1. 2. Lietuvos Respublikos bendrajame ugdyme istorija priklauso socialinio ugdymo blokui. Socialinio ugdymo tikslas dažnai formuluojamas taip – suteikti mokiniui pilietinės ir socialinės kultūros pagrindus, įkūnijančius demokratijos vertybes ir principus, atliepiančius kintančias asmens ir visuomenės gyvenimo reikmes. Kita vertus, Lietuvos Respublikos mokslų klasifikatoriuje istorija priskirta humanitarinių mokslų grupei (žr. Lietuvos Respublikos švietimo ir mokslo ministro 2007 m. gruodžio 18 d. įsakymu Nr. ISAK-2418 patvirtintą klasifikatorių). Humanitarinio ugdymo paskirtis – ne tik įgyti žinias, bet ir interpretuoti turimas žinias, susieti jas su konkrečiomis vertybėmis. Tad istorija socialinio ugdymo bloke, kurį sudaro geografija, pilietinis ugdymas, ekonomika ir dorinis ugdymas turi atliepti tiek humanitarinio, tiek socialinio ugdymo paskirtis.

1. 3. Pagrindinėje mokykloje siekiama aprėpti politinę, socialinę, kultūros ir kasdienybės istoriją, bei susieti ją su dabartimi per atminties istorijos ir paveldo sričių įtraukimą į mokymo (si) turinį. Programoje taip siekiama chronologiškai apimti ir visą žmogui pažinų istorinį laiką – nuo žmogaus atsiradimo iki šių dienų. Tokia plati istorijos turinio apimtis sąlygoja pagrindinių istorinių tendencijų supratimą ir gebėjimą identifikuoti reikšmingiausius jų sąlyčio taškus su dabartimi. Pagrindinėje mokykloje įgyjamas bendras Lietuvos ir Europos istorinės raidos supratimas, ugdoma istorinė sąmonė bei istorinė vaizduotė kaip įrankis istorijos pažinimui.

2. Dalyko tikslas ir uždaviniai

2.1. Tikslas – padėti mokiniui įgyti žinių ir ugdytis gebėjimų, kurie padėtų formuoti individualiam Lietuvos ir Europos istorinės raidos ir kultūrinės aplinkos supratimui, kuris būtų paremtas:

- istorijos mokslo žiniomis;
- pamatinėmis kultūrinėmis Europos vertybėmis (demokratijos, pilietiškumo ir asmens laisvės);
- orientacija istoriniame laike ir erdvėje;
- įvairialypių istorijos pasakojimų ir istorijos pažinimo šaltinių identifikavimu ir kritišku įvertinimu.

2.2. Uždaviniai

Siekdami istorijos dalyko mokymo tikslo mokiniai:

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

- Įgyja žinių apie tai, ką ir kaip tiria istorijos mokslas, apie savo gyvenamosios aplinkos praeitį ir jos sąryšius su Lietuvos bei Europos istorija. Mokosi papasakoti, perpasakoti ar sukurti istoriją, geba atpažinti ir suprasti artimoje aplinkoje esančius istorinius šaltinius, juos panaudoti istorinio pasakojimo kūrime.
- Apibūdina ir susieja esminius programoje numatytus Lietuvos ir Europos istorinius pasakojimus. Apibūdina atskirų istorinių naratyvų problematiką, identifikuoja tų istorinių pasakojimų reikšmę praeityje ir dabarties pasaulyje.
- Mokosi rinkti, dokumentuoti ir analizuoti įvairiuose šaltiniuose ir žiniasklaidoje pateikiamą informaciją apie istorinius įvykius, pateikti jų vertinimą; skirti ir nustatyti pagrindinius istorinio šaltinio ir istorinio teksto bruožus.
- Apmąsto demokratijos, pilietiškumo ir laisvės idėjų bei jų alternatyvų istorinę raidą ir reikšmę praeityje ir šiandiniame gyvenime.
- Įžvelgia skirtingas istorinių įvykių interpretacijas ir aiškinasi jų vertybines bei ideologines priežastis. Tuos pačius istorinius įvykius papasakoti iš skirtingų kontekstų perspektyvos (valstybės, tautos, lyties, religinės ar socialinės grupės ir t.t.), kritiškai vertindami įvairių istorijos šaltinių patikimumą.

2.3. Struktūra

Programoje pasiekimai pateikti koncentrais: 5–6, 7–8, 9–10 klasės, o ugdymo turinys klasėmis: 5, 6, 7, 8, 9, 10. Kiekvienos klasės turinį sudaro santykinai atskirtos, bet ugdymo procese integruojamos šios veiklos sritys:

- **istorinės raidos supratimas** - apima mokinių gebėjimus, kurių reikia norint įvertinti įvykių priežastis ir padarinius, juos palyginti, išskirti pagrindinius istorinių įvykių bruožus bei suprasti asmenybių vaidmenį istorijoje tiek savo gyvenamosios vietovės, tiek Lietuvos ir Europos politiniame, socialiniame, ir kultūriniame kontekste. Istorinės raidos supratimas leidžia mokiniui formuoti individualų santykį su istoriniais įvykiais ir asmenybėmis juos aktualizuojant dabarties kontekstuose.
- **orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje** - apima mokinių gebėjimus, kurių reikia svarbiems Lietuvos ir Europos istorijos laikotarpių bruožams nustatyti, išdėstyti juos chronologine seka, palyginti tarpusavyje; gebėti priskirti svarbiausius Lietuvos ir Europos istorijos įvykius ir reiškinius istorijos laikotarpiams; susieti savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos ir Europos istorijos įvykius ir reiškinius; suvokti istorinio vyksmo geografinį kontekstą ir įvertinti politinių ir socialinių veiksnių įtaką istorijos raidai.
- **istorijos tyrimas ir interpretavimas** - apima mokinių gebėjimus, reikalingus skirtingo pobūdžio istorijos šaltiniams atrinkti, klasifikuoti ir jais remiantis kelti probleminius klausimus, ieškoti jų sprendimo būdų. Mokinys geba rinkti informaciją iš istorijos šaltinių, nustatyti jų atsiradimo laiką, svarstyti jų kontekstą, spręsti jų autorystės ir patikimumo klausimus; remiantis įvairiais kriterijais, kritiškai vertinti istorijos faktus, nuomones ir šaltiniuose bei skirtingų autorių tekstuose pateikiamas įvykių versijas. Istorijos tyrimas ir interpretavimas įgalina mokiniui susidaryti asmeninę argumentuotą nuomonę apie istorines problemas.
- **istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška** - apima mokinių gebėjimus naudoti istorines sąvokas konkrečiame istoriniame kontekste, plečia kūrybinę kompetenciją atliekant savarankišką šaltinių ir duomenų atranką rengiant tiriamuosius ir kūrybinius darbus istorine tematika. Mokinys naudodamasis šiuolaikinėmis technologijomis geba atrinkti, analizuoti, sisteminti ir vizualizuoti istorinius tiriamuosius ir kūrybinius darbus. Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška leidžia mokiniui reprezentuoti savo vertybinį požiūrį į istorines problemas, asmenybes ir jų aktualumą šiandienos visuomenėje.

3. Kompetencijų ugdymas istorija

3.Kompetencija	Kompetencijos raiška
3.1. Pažinimo kompetencija	<p>Mokiniai, remdamiesi įgytomis žiniomis ir įvairiais istorijos šaltiniais, mokosi paaiškinti, kodėl dabarties problemų ištakos glūdi praeities įvykiuose ir reiškiniuose. Remdamiesi įgytomis žiniomis, tiksliai ir nuosekliai apibūdina nagrinėtus Lietuvos, Europos (atskiris atvejais ir pasaulio) praeities įvykius ir reiškinius. Išskiria ir pagal kriterijus vertina istorines visuomenių kaitos priežastis. Pateikia nagrinėjamų istorijos laikotarpių savitumo pavyzdžių. Remdamiesi įgytomis žiniomis, paaiškina svarbias problemas ir jų sprendimo būdus tam tikrais Lietuvos ir Europos istorijos laikotarpiais, pagrindžia jų pamokų aktualumą dabarčiai. Ugdymo procese mokiniai kelia mokymosi uždavinius, planuoja mokymosi ir istorijos šaltinių tyrimo veiklą, pasirenka mokymosi šaltinius ir mokymosi būdus. Kelia probleminius klausimus, kritiškai atsirenka informacijos šaltinius, atlieka tyrimą ir pateikia pagrįstus atsakymus. Siekia įvairiais aspektais nušviesti pasirinktą nagrinėti problemą ar klausimą.</p>
3.2. Socialinė, emocinė ir sveikos gyvensenos kompetencija	<p>Per istorijos pamokas mokiniai mokosi pažinti konkrečią praeities žmogaus gyvenseną, suprasti jo mąstyseną, jauseną, tikėseną, veikseną, jo vertybių ir idėjų pasaulį, pagrindinius istorijos įvykius, reiškinius ir procesus. Per istorijos pamokas ir išvykas (į muziejus, archeologinių tyrimų ekspedicijų vietas, materialaus kultūros paveldo objektus ir pan.) susipažįsta su savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos ir Europos istorijos praeitimi, ugdomi kritišką santykį su praeities kartų palikimu, gerbia įvairias nuomones, pripažįsta žmonių panašumus ir skirtumus. Tuos pačius istorinius įvykius gali suvokti iš skirtingų perspektyvų (valstybės, tautos, lyties, religinės ar socialinės grupės ir t.t.), kritiškai vertindami įvairių istorijos šaltinių patikimumą ir argumentuotai išreikšdami savo poziciją kontraversiškai vertinamų istorijos įvykių ar asmenybių klausimais. Nagrinėdami įvairius istorinius laikotarpius, vietas, paaiškina, kodėl vertybinės nuostatos skirtingose kultūrose gali būti skirtingos. Analizuodami istorinius laikotarpius, išskiria stereotipų ir išankstinių nusistatymų kilmę ir neigiamą poveikį tautoms, rasėms, religinėms grupėms.. Gerbia asmenis iš skirtingų socialinių ir kultūrinių grupių. Gilindamiesi į istorinius pavyzdžius mokiniai apmąsto savo istorinių bendraamžių gyvenseną, likimus ir pasirinkimus.</p>
3.3. Kūrybiškumo kompetencija	<p>Mokiniai atskleidžia įvairius Lietuvos ir Europos istorinės raidos ryšius, įvykių, reiškinių priežastis ir padarinius, juos vertina savarankiškai, argumentuotai. Kuria istoriją pasakojantį žemėlapi, kuriame lokalizuoja įvykius ir reiškinius, aiškina jų eigą, aptaria veiksnius, lėmusius vienokius ar kitokius rezultatus, naudoja vaizdinę ir tekstinę medžiagą pasakojimui iliustruoti, argumentuoti. Kritiškai vertina istorijos</p>

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	<p>šaltinius, juos argumentuotai pasirenka, analizuoja, apibendrina gautą informaciją ir daro išvadas. Nustato Lietuvos ir Europos įvykių ir reiškinių priežastis, įvertina jų poveikį to meto visuomenei ir tolesnei istorijos kaitai, savarankiškai kelia klausimus, kurie padeda išvelgti ir suprasti nagrinėjamų laikotarpių problemas. Mokiniai kuria gyvenimo praeityje rekonstrukcijas (muliažus, maketus, disputus, teatralizuotas diskusijas, vaidinimus ir kt.). Kritiškai vertina bet kokių istorijos įvykių interpretacijas. Remdamasis istoriniais šaltiniais kuria įvairių tipų tekstus (esė, santraukas, komentarus, recenzijas, biografijas ir pan.) ir vizualizacijas (schemas, asmenybių ar įvykių grafinius paveikslus, genealoginius medžius ir pan.), atlieka įvairius tiriamuosius ir kūrybinius darbus. Kūrybos rezultatus pristato pasirinktu būdu: žodžiu, piešiniu, nuotraukomis, schema, vaidinimu ir kt. Išskiria ir apibūdina svarbiausių epochų kultūrinius bruožus, nurodo mokslo, meno, kultūros ir kt. reikšmingiausius darbus. Seka istorinių kūrinių ir reiškinių šiuolaikines interpretacijas. Paaikškina kultūros paveldo svarbą, istorinės atminties perspektyvas (kuo svarbu buvo seniau/dabar ir/ar gali būti svarbu ateityje), prognozuoja socialinių, ekonominių, politinių ir kultūrinių procesų raidą, projektuoja ateitį.</p>
3.4. Pilietiškumo kompetencija	<p>Mokiniai puoselėja ir reflektuoja visuomenės gyvenime praeityje susiformavusias, o šiandienos gyvenime tokias svarbias vertybes, kaip demokratija, humaniškumas, tolerancija ir kt. Analizuoja aktualius žmogaus pasaulėvaizdžio pokyčius ir bruožus (pvz. globalizacija, žmogaus teisių, ekologijos, skurdo, terorizmo problemos ir kt.). Aptaria demokratinės visuomenės puoselėjimo iššūkius, valstybingumo svarbą. Įvardija ir analizuoja Lietuvos (ir Europos) demokratijai kylančius iššūkius. Analizuoja ir kritiškai vertina įvairių žiniasklaidos priemonių pateikiamą informaciją, apibūdina informacijos išsamumą, patikimumą ar tendencingumą. Analizuoja pagrindines tarptautines organizacijas bei nurodo Lietuvai tenkančias atsakomybes ir galimybes dalyvaujant tarptautinių organizacijų veikloje. Vertina individo ir visuomenės bendrabūvio būdus, bendruomeniškumo ir pilietiškumo sąsajas, įsitraukia į Lietuvos visuomenei aktualių istorinių klausimų aptarimo diskusijas.</p>
3.5. Kultūrinė kompetencija	<p>Mokiniai analizuoti įvairių gyvenamosios vietos istorinę (kraštotylinę) medžiagą. Remiantis įvairiais šaltiniais, analizuoja ir aptaria Lietuvos ir Europos kultūros istorijos reiškinius: vertybes, idėjas, kultūros formas ir simbolius bei meno kūrinius. Analizuoja Lietuvos, Europos kultūrų istorinį kontekstą, aiškinasi, kaip skirtinguose laikotarpiuose keičiasi tautų, atskirų kultūrinių grupių, bendruomenių tapatybės. Aiškinasi kultūros istorijos vaidmenį asmens pasaulėvaizdžiui ir tapatybei. Vertina kitų tautų, religijų ir kultūrų paveldą ir prisideda prie jo išsaugojimo. Siekia įvertinti ir puoselėti Lietuvos tautų ir valstybingumo tradicijas, kultūros paveldą. Suvokia kitas tautas ir kultūras kaip unikalų žmonijos istorinės raidos rezultata. Supranta istorines ir šiuolaikines Lietuvos, Europos (atskirais atvejais ir pasaulio) kultūrinės raiškos formas, atpažįsta menines praeities įvykių ar reiškinių interpretacijas.</p>

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NŠA
NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

3.6. Komunikavimo kompetencija	Mokiniai įvairiais būdais ir formomis, naudodamiesi informacinėmis technologijomis, mokosi pateikti savąjį istorijos supratimą ir jį pagrįsti. Išreiškia savo istorijos supratimą, tinkamai vartoja istorijos sąvokas, kurių mokėsi, remiasi įvairiais istorijos šaltiniais. Mokiniai mokosi pasirinkti patikimą informaciją apie istorijos įvykius ir reiškinius, ją palyginti ir panaudoti atliekant užduotis, kuriant istorinį pasakojimą. Mokiniai remdamiesi istorine medžiaga daro pristatymus, diskutuoja, kelia klausimus apie istorinius įvykius, asmenybes,, laisvai reiškia savo nuomonę pagrįsdami ją įgytomis žiniomis istorijos srityje, pateikia argumentuotus atsakymus.
--------------------------------	--

4. Pasiekimų sritys

4.1. Istorinės raidos supratimas

4.1.1. Įvykių, reiškinių priežastys ir padariniai

4.1.2. Įvykių, reiškinių bruožai, ypatumai

4.1.3. Asmenybių vaidmuo istorijoje

4.2. Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje

4.2.1. Chronologijos supratimas

4.2.2. Istorinės erdvės supratimas

4.3. Istorijos tyrimas ir interpretavimas

4.3.1. Istorijos šaltinio apibūdinimas

4.3.2. Istorijos šaltinio, teksto analizė, interpretavimas ir vertinimas

4.3.3. Istorinis tyrimas/tyrinėjimas

4.4 Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška

4.4.1. Istorijos sąvokų supratimas ir vartojimas

4.4.2. Istorinio pasakojimo kūrimas

4.4.3. Istorinio supratimo raiška

5. Pasiekimų raida

Pasiekimų sritys	5-6 klasės	7-8 klasės	9-10 klasės
------------------	------------	------------	-------------

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Dalinės veiklos sritys			
1. Istorinės raidos supratimas			
1.1. Įvykių, reiškinių priežastys ir padariniai	<p>1.1. Apibūdina, kaip istorikai tiria praeitį, kaip skirtingų sričių mokslininkai bendradarbiauja, kokius būdus ir istorijos šaltinius naudoja ją tirdami ir rekonstruodami; paaiškina, su kokiais sunkumais susiduria istorikai.</p> <p>Nurodo svarbiausias nagrinėtų savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos (atskirais atvejais ir Europos) istorijos įvykių, reiškinių bruožus, jų sąsajas su: dabarties žmogaus gyvenimu, gyvenamąja vietoje, valstybe. Nurodo, kad kiekvienas jį supantis asmuo, daiktas ar reiškinys gali būti paaiškintas iš istorinės perspektyvos.</p> <p>Lygindamas gerai žinomo panašaus pobūdžio įvyki ar reiškinį, randa priežasčių ar padarinių panašumus bei skirtumus, paaiškina, kad jiems įtaką turi istorinis kontekstas.</p>	<p>1.1. Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų reiškinių priežastis ir pasekmes; jas paaiškina; vertinta ir pateikia argumentus; gali paaiškinti to paties įvykio kai kurias priežastis ir pasekmes skirtingoms visuomenės grupėms, valstybėms arba asmenybėms.</p> <p>Parodo ryšius tarp įvykio priežasčių ir to paties įvykio pasekmių bei geba sieti priežastis ir pasekmes su platesniu istoriniu kontekstu – laikotarpiu arba istorine erdve. Palygindamas panašaus pobūdžio įvykių, reiškinių priežastis ir pasekmes, nustato panašumus bei skirtumus.</p>	<p>1.1. Įvardija naujųjų ir naujausiųjų laikų svarbių įvykių, reiškinių priežastis ir padarinius, remdamasis netiesiogiai išreikšta informacija; savarankiškai juos įvertina.</p> <p>Vertina to paties įvykio, reiškinio priežastis, jų poveikį ir padarinius visuomenės grupėms, valstybėms, asmenybėms ar kt., nurodo, kurios iš jų yra svarbesnės už kitas, pateikia argumentų. Nustato ryšius tarp įvykių, reiškinių priežasčių ir jų padarinius bei sieja priežastis ir padarinius su platesniu istoriniu kontekstu – laikotarpiu arba istorine erdve. Lygindamas panašaus pobūdžio įvykių, reiškinių priežastis ir padarinius, nustato panašumus bei skirtumus, juos įvertina.</p>

<p>1.2. Įvykių, reiškinių bruožai, ypatumai</p>	<p>1.2. Įvardija nagrinėtų svarbiausių savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos (atskirais atvejais ir Europos) istorijos reiškinių keletą esminių bruožų; išskiria keletą bruožų kaip svarbiausią (ius), savo sprendimą pagrindžia. Sieja istorinius reiškinius su šiandiena.</p>	<p>1.2. Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir anktyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių esminius bruožus; gali juos paaiškinti. Išskiria keletą bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą paaiškina. Palygina panašaus pobūdžio įvykių ar reiškinių bruožus, nustato kai kuriuos panašumus ir skirtumus.</p>	<p>1.2. Išskiria naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykių, reiškinių keletą bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą paaiškina. Lygina istorijos įvykių, reiškinių esminius bruožus ir ypatumus, kai informacija yra netiesiogiai išreikšta, nurodo kelis panašumus ir skirtumus, savo sprendimą paaiškina. Kritiškai įvertina įvykių ar reiškinių aktualumą, reikšmę ir svarbą.</p>
<p>1.3. Asmenybių vaidmuo istorijoje</p>	<p>1.3. Nurodo savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos ar Europos žymias istorines <i>asmenybes*</i>, apibūdiną jų veiklą, įvardija reikšmingiausius nuveiktus darbus, vertina kai kuriuos jų veiklos aspektus. Sieja nagrinėtas svarbias savo gyvenamosios vietovės ir Lietuvos istorijos asmenybes su istoriniu įvykiu arba reiškiniu. Įvardina savo mėgstamiausias istorines asmenybes iš savo artimiausios aplinkos ar Lietuvos, kuriomis labiausiai žavisi, ir argumentuotai paaiškina savo pasirinkimą.</p>	<p>1.3. Sieja žinotinas senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, įvykiu arba reiškiniu. Nurodo žinotinų istorinių asmenybių veiklos bruožus; asmenybę atpažįsta iš naujo istorinio konteksto. Vertina plačiai žinomas ir nagrinėtas istorines asmenybes, pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais ir savarankiškai, savo nuomonę pagrindžią vienu kitu argumentu. Įvardina savo mėgstamiausias istorines asmenybes iš savo artimos aplinkos, Lietuvos ar Europos,, kuriomis labiausiai žavisi ir argumentuotai paaiškina savo pasirinkimą.</p>	<p>1.3. Sieja žinotinas naujųjų ir naujausiųjų laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, įvykiu arba reiškiniu. Nurodo svarbiausių naujųjų ir naujausiųjų laikų istorinių asmenybių iškilimo aplinkybes, kontekstą, komentuoja sąlygas, kuriomis jos veikė, veiklos bruožus ir jų poveikį to meto įvykiams ir reiškiniams. Lygina atskirų asmenybių veiklą, aiškina jų veiklos padarinius, ją atpažįsta iš naujo istorinio konteksto. Vertina asmenybės veiklą, sieja ją su tos asmenybės veiklos motyvais arba kitais išoriniais veiksniais. Įvardina savo mėgstamiausias, susižavėjimą keliančias, ir neigiamiausiai vertinamas, kritikuotinas istorines asmenybes, argumentuotai paaiškina savo pasirinkimus.</p>

			Kuria trumpas asmenybių istorines biografijas, sugeba išvelgti skirtingų asmenybių biografijų persidengimus.
2. Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje			
2.1. Chronologijos supratimas	2.1. Paaškina, kaip skaičiuojamas laikas istorijoje, gali pateikti pavyzdžių (laikotarpis, amžius, pr. Kr., po Kr, epocha)). Nurodo nagrinėtų Lietuvos istorijos įvykių chronologinę seką, savais žodžiais papasakodamas jų eiliškumą, susiedamas to paties laikotarpio įvykius.	2.1. Sieja metais išreikštas datas su tūkstantmečiu, amžiumi, dešimtmečiu, kai šios datos yra istorinio laiko matavimo matų sankirtoje. Nurodo senovės, vidurinių amžių ir anktyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių, reiškinių, epochų, chronologinę seką, išdėsto juos teisinga tvarka laike. Chronologinėje sekoje nustato kitų svarbiausių Lietuvos ir Europos įvykių, reiškinių vietą; gretina svarbiausius vienalaikius Lietuvos ir Europos įvykius.	2.1. Charakterizuoja nagrinėjamus istorijos laikotarpius, skirsto ilgesnės trukmės įvykius ar reiškinius etapais. Lygina svarbiausius Lietuvos ir Europos naujųjų ir naujausiųjų laikų istorijos laikotarpius, epochas, išskiria panašumus ir skirtumus, juos apibendrina ir padaro išvadas. Nurodo naujųjų ir naujausiųjų laikų periodizaciją ir jos ypatumus: pildydamas įvairių tipų lenteles (pvz., temines, statistikos ir kt.), sudarydamas diagramas, schemas, nurodo tų laikų specifiką, bendrus ir pavienius jų bruožus. Išskiria pagrindines nagrinėjamų laikotarpių problemas, nustato jų ryšį su dabartimi.
2.2. Istorinės erdvės supratimas	2.2. Lokalizuoja svarbiausių nagrinėtų savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos (atskirais atvejais ir Europos) istorijos įvykių vietą žemėlapyje, pateikia keletą pavyzdžių, iliustruojančių, kaip keitėsi teritorija tam tikrais nagrinėtais istorijos laikotarpiais.	2.2. Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių ir reiškinių vyksmo vietą bei gali ją lokalizuoti platesniame erdvės kontekste keliais bruožais – politinio žemėlapio (nagrinėjamo laikotarpio arba dabartinio) kontekste arba remiantis geografiniais objektais. Lokalizuoja ir paaškina svarbiausius teritorinius pokyčius, nurodo istorinės	2.2. Lokalizuoja žemėlapyje naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykius ir reiškinius, aiškina jų eigą, nurodo veiksnius, lėmusius vienokius ar kitokius rezultatus, atskleidžia ir įvertina teritorinius pokyčius. Naudodamasis istorijos žemėlapiais nurodo ir paaškina pavaizduotus naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykius, palygina skirtingo laikotarpio žemėlapius ir pagal juos nustato pokyčius, jų priežastis. Taiko istorijos įgūdžius naudodamasis dar nenagrinėtu ir nauju istorijos žemėlapiu (pvz. naujųjų laikų,

		erdvės dydį. Nurodo svarbius Lietuvos ir Europos istorinius regionus.	kartoschema ir kt.). Nurodo svarbius Lietuvos ir Europos istorinius regionus.
3. Istorijos tyrimas ir interpretavimas			
3.1. Istorijos šaltinio apibūdinimas	3.1. Nurodo istorijos šaltinio tipą, formą (pvz. rašytiniai, vizualiniai, garsiniai), jo autorių, atsiradimo aplinkybes pateikia panašių šaltinių pavyzdžių. Skiria pirminius šaltinius nuo istorikų tekstų. Renka, informaciją iš žinomų istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, ją naudoja praeities įvykiams atkurti, savo pasirinkimą paaiškina.	3.1. Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis netiesiogiai išreikšta informacija iš dalies naujame arba naujame istoriniam kontekste. Klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pvz., rašytiniai, vizualiniai, daiktiniai ir pan.); juos lygina, nurodo panašumus ir skirtumus.	3.1. Nustato istorijos šaltinio kontekstą, tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis netiesiogiai išreikšta informacija iš dalies naujo arba naujo istorinio konteksto. Klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pavyzdžiui, propaganda; karikatūra; reklama; rašytinis, daiktinis, vizualinis šaltinis ir panašiai); atsižvelgdamas į šaltinio kategoriją, aiškina jame netiesiogiai išreikštą informaciją.
3.2. Istorijos šaltinio, teksto analizė, interpretavimas ir vertinimas	3.2. Iš gerai žinomo istorijos šaltinio išskiria informaciją remdamasis tiesiogiai išreikštais duomenimis; kelia elementarius klausimus apie praeitį, ieško į juos atsakymų. Palygina gerai žinomus, nesudėtingus, panašaus turinio istorijos šaltinius, nurodo kuo šie šaltiniai yra panašūs ir skiriasi, kuris suteikia daugiau informacijos apie konkretų laikotarpį, asmenį. Remdamasis šaltiniu padaro nesudėtingas	3.2. Išskiria iš istorijos šaltinio informaciją remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija; gali ją išsamiai apibendrinti. Palygina daugiau kaip dviejų naujo konteksto – tipo, formos, nesudėtingo turinio – šaltinių suteikiamas žinias, remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija. Išsamiai apibendrina ir susieja keliuose skirtinguose šaltiniuose pateiktą informaciją. Nustato ir iš dalies paaiškina, kodėl atsiranda skirtingi praeities įvykių,	3.2. Atsirenka informaciją iš įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, internetinių tinklalapių, skaitmeninių duomenų bazių, vertina jos patikimumą ir vertę, ją apibendrina, grupuoja, klasifikuoja, lygina ir daro išvadas. Randa ir išskiria iš istorijos šaltinio informaciją, remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija, skiria patikimą informaciją nuo nepatikimos, faktus nuo nuomonės, tų faktų tikrumą iš naujo konteksto. Išskiria iš naujo istorinio konteksto ir nagrinėjamų šaltinių skirtingus autorių požiūrius į juose perteikiamus įvykius,

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	išvadas apie konkrečius faktus, įvykius ar asmenybes.	asmenybių, pokyčių vertinimai istorijos šaltiniuose. Nustatyto istorijos šaltinio autoriaus požiūrį iš šaltinio konteksto ir savo sprendimą paaiškina šaltinio turiniu.	nurodo skirtingas istorijos šaltinių atsiradimo sąlygas ir jas paaiškina.
3.3. Istorinis tyrimas/tyrinėjimas	3.3. Kelia nesudėtingus istorinius klausimus ir ieško į juos atsakymų. Planuoja ir atlieka nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos istorijos (paveldo) objektus, atminties vietas, asmenybes ir kt., naudojantis įvairiais šaltiniais; bando rinkti ir panaudoti kraštotyrinę medžiagą. Analizuoja elementarią istorinę informaciją, iš gerai žinomo istorinio konteksto ir artimos aplinkos (pateiktą nuotraukose, dokumentuose ir pan.), kad atkurtų praeities įvykius, ją apibendrina.	3.3. Formuluoja nesudėtingus istorinius klausimus, tikslą, hipotezę. Sudaro tyrimo, skirto nurodytai problemai spręsti, planą, nurodydamas pagrindinius žingsnius nuo klausimo iškėlimo iki rezultatų pristatymo. Pateikia 2-3 konkrečius įprasto istorinio konteksto šaltinius kuriais bus remiamasi, atliekant tyrimą. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas. Analizuoja ir lygina istorinę informaciją, pateiktą nesudėtingo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; ją išsamiai apibendrina.	3.3. Planuoja tyrimą, nukreiptą į konkrečios problemos, temos išsprendimą (nustato problemą, kelia probleminius klausimus, numato informacijos šaltinius). Įvertina įvairių pasirinktų šaltinių vaidmenį bei reikšmę atliekant konkretų istorinį tyrimą. Analizuoja, lygina istorinę informaciją, nurodo jos tikslumą ir patikimumą atliekamame tyrime. Kelia istorinius probleminius klausimus ir, kritiškai naudodamasis įvairiais informacijos šaltiniais, pateikia pagrįstus ir argumentuotus atsakymus išsklaidant neaiškumus ir prieštaravimus.
4. Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška			
4.1. Istorijos sąvokų supratimas ir vartojimas	4.1. Paaiškina esmines Lietuvos (atskirais atvejais ir Europos) istorijos sąvokas** (kartais ir antrines, tokias kaip <i>pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys</i>) bei jas tinkamai vartoja.	4.1 Paaiškina senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos sąvokas (ir antrines, tokias kaip <i>pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija</i>) bei jas tinkamai vartoja. Nustato sąvokos prasmę iš naujo istorinio konteksto.	4.1. Paaiškina esminių naujųjų ir naujausiųjų laikų sąvokų prasmę bei jas tinkamai vartoja. Klausimo ar problemos aiškinimui, samprotavimui sistemingai vartoja visas esmines ir antrines sąvokas, jungia ankstesnes ir naujas sampratas, išvelgdamas skirtingus istorijos aiškinimo (pasakojimo)

		Sieja istorijos sąvokas į prasminę visumą naujame istoriniame kontekste. Jas grupuoja pagal savarankiškai pasirinktą kriterijų (-us) ir savo pasirinkimą paaiškina.	požiūrius. Atpažįsta neatitikimus tarp turinio ir konteksto.
4.2. Istorinio pasakojimo kūrimas	4.2. Ieško ir atsirenka informaciją iš nesudėtingo istorinio konteksto, kad parengtų pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje, suformuluoja pagrindinę mintį. Gali parengti nesudėtingą istorinį pasakojimą apie asmenį, pastatą, daiktą, gyvūną, reiškinių ar kt.	4.2. Ieško, atsirenka ir išdėsto svarbią informaciją, kad sukurtų struktūruotą tekstą, žodžiu ar parengtų pristatymą; tinkamai panaudodami įvykių datas, sąvokas ir terminus. Remiantis 1-2 šaltiniais, kuria laisvos formos pasakojimą, išreikšdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškinių, asmenybę ar problemą. Savo nuomonę pagrindžia konkrečiais faktais.	4.2. Kuria įvairių tipų tekstus (esė, santraukas, komentarus, recenzijas, biografijas ir pan.) remdamasis 2-3 šaltiniais. Atlieka su nagrinėjamais šaltiniais nesudėtingus tiriamuosius ir kūrybinius darbus. Savarankiškai randa istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, kritiškai pasirenka šaltinius, tinkamai jais remiasi. Pagrįstai remdamasis 2-3 šaltiniais, kelia istorinius klausimus, samprotauja žodžiu ir raštu, išreikšdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškinių, asmenybę ar problemą. Savo nuomonę pagrindžia argumentais.
4.3. Istorinio supratimo raiška	4.3. Įvairiais būdais (raštu, žodžiu, meninėmis priemonėmis, naudojantis informacinėmis technologijomis) pasakoja, apibūdina ir aiškina nuosekliai apie istorijos įvykius ir reiškinius; savo nuomonę pagrindžia. Įvairiose kasdienio gyvenimo formose gali išvelgti istorines ištakas..	4.3. Perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius, savo nuomonę pagrindžia argumentais. Tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams ir reiškiniams apibūdinti. Naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybėmis, kuria elementarų istoriją pasakojantį žemėlapi, maršrutą, :	4.3. Tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams, reiškiniams paaiškinti, ją perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, prezentacija, naudojantis informacinėmis technologijomis). Diskusijose kelia probleminius klausimus, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdamas argumentų. Naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybėmis, kuria nesudėtingą interaktyvų, istoriją pasakojantį žemėlapi: nagrinėjamai temai atskleisti ir pristatyti panaudoja kelis

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programaŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJANACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

		nagrinėtai temai atskleisti ir pristatyti pasirenka gerai žinomus kelis senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos priskiria žemėlapyje ir elementariai aprašo.	naujųjų ir naujausiųjų laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos teisingai priskiria žemėlapyje, juos aprašo argumentuotai ir kūrybiškai..
--	--	--	---

Asmenybės* - nurodytos turinyje

Sąvokos**- nurodytos turinyje

6. Mokymosi turinys

Atsižvelgiant į mokinio patirtį, žinias ir gebėjimus, istorinio mąstymo augimą, kiekvieno koncentro turinys nagrinėjamas nuo asmeninės ir krašto istorijos prie Lietuvos, Europos ir pasaulio istorijos pažinimo.

- 1–4 klasėse istorija integruota į socialinio ugdymo sritį.
- 5-6 klasėse išlaikomas nuoseklus perėjimas nuo asmeninės ir krašto istorijos prie Lietuvos ir Europos istorijos pažinimo. 5 kl. kursas daugiau orientuotas į Lietuvos istorijos siužetus, bet temomis paliečiama ir Europos istorija kontekstualiai, o 6 klasėje moksleiviai, kurie jau 5-toje klasėje įgavę istorijos ir vaizduotės bei istorinės chronologijos pagrindus, gilina ir plečia savo žinojimą konkretesnių kasdienybės istorijos bei kultūros istorijos siužetų pagalba. 5/6 klasėse koncentruojamasi į moksleivio susipažinimą su istorija kaip disciplina ir istorijos mokymąsi kaip pasaulio pažinimo būdą, atveriantį galimybes suprasti ir šiandieną. Šiam tikslui pasiekti didelis dėmesys skiriamas istorinės problemos nustatymui ir istorinių klausimų kėlimui.
- 7- 10 klasėse toliau plėtojamos ir gilinamos žinios ir gebėjimai, formuojamas istorinis mąstymas įgytas 5–6 klasėse. Mokiniai mokomi susidaryti nuoseklų Lietuvos ir Europos (atskirais atvejais ir pasaulio) raidos vaizdą nuo seniausių iki naujausiųjų laikų.

5- 6 klasės 70 % privalomo mokymosi turinio sudaro kiekvieno nagrinėjamo aspekto (temos) du nurodyti istoriniai siužetai, 30 % pasirenkamo mokymosi turinio gali rinktis mokytojas: naudodamas trečią istorinį siužetą arba pasirinkdamas kitą aktualų turinį.

7-10 klasės yra nurodomas 70 % privalomas turinys, 30 % pasirenkamo turinio yra išskirta *kursyvu* arba mokytojas gali rinktis kitą aktualų turinį.

6.1. 5 klasė. Praeitis, dabartis ir istorijos mokslas. Lietuva Europoje: asmuo, bendruomenė, valstybė.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %)¹

Nr.	Nagrinėjamas aspektas	Rekomenduojami istoriniai siužetai
1. Praeitis, dabartis ir istorijos mokslas		
1.	Laiko skirstymas ir skaičiavimas istorijos moksle.	<ul style="list-style-type: none"> ● Dešimtmetis, amžius, epocha. ● Laiko skaičiavimas iki ir po Kristaus. ● Europietiškai tradicijai būdinga istorijos periodizacija (epochos) ir kiekvienam laikmečiui charakteringi bruožai.
2.	Laiko suvokimas ir skaičiavimas skirtingais istoriniais periodais.	<ul style="list-style-type: none"> ● Laiko skaičiavimas senosiose civilizacijose: saulės, vandens, ugnies, smėlio laikrodžiai. ● Šiuolaikiniai kalendoriai: Julijaus, Grigaliaus ir Mėnulio (musulmonų) kalendoriai. ● Šiuolaikinio laiko skirstymo atributų (darbo dienos, savaitgalio, mokslo metų) atsiradimas.
3.	<i>Visi turi savo istoriją:</i> istorijos tyrimų objektas.	<ul style="list-style-type: none"> ● Istorijos tyrimų objekto pavyzdžiai. Politinės-socialinės erdvės istorijos bruožai: šeimos/giminės istorija, miesto/miestelio (gimtosios vietovės) istorija, valstybės (Lietuvos), žemyno (Europos) istorija. ● Istorijos tyrimų objekto pavyzdžiai. Politinės ir socialinės istorijos bruožai: karo istorija, meno istorija, etninių grupių istorija. ● Istorijos tyrimų objekto pavyzdžiai: gyvūnų, pastatų, daiktų ar meno kūrinių istorija.
4.	Rašytiniai praeities pažinimo šaltiniai ir istorijos rašymas.	<ul style="list-style-type: none"> ● Rašytinis šaltinis: dokumentas, laikraštis, laiškas, dienoraštis, meno kūrinys.. ● Lietuvos archyvų duris pravėrus: praeities pažinimo pirminiai šaltiniai. ● Istorinio pasakojimo kūrimas apie save ir apie kitą. Skirtingi istorijos rašymo būdai: metraštis, biografija, atsiminimas.
5.	Praeitis kaip detektyvas: istorijos pažinimo metodai (būdai).	<ul style="list-style-type: none"> ● Archeologijos, antropologijos, numizmatikos ir sfragistikos mokslai kaip skirtingi istorijos pažinimo keliai. ● Skirtingų sričių mokslininkų bendradarbiavimas tiriant praeitį. Partizano Adolfo Ramanausko – Vanago ar sukilėlio Zigmanto Sierakausko palaikų atradimai. ● Didžiausi Lietuvoje rasti lobiai ir jų suradimo istorijos. Juodosios „archeologijos“ žala.
6.	Praeities liudininkai mūsų aplinkoje.	<ul style="list-style-type: none"> ● Kultūros paveldo esančio artimoje aplinkoje aplankymas ir aptarimas: maldos namai, dvaro sodyba, piliakalnis, kapinės ir kt. ● Gyvenamoje aplinkoje esančių gatvių pavadinimų istorinė reikšmė ir/ar mokyklos pavadinimo reikšmė ir jo istorija.

¹ Iš programoje pateiktų *istorinių siužetų ar problemų* pamokų turiniui siūloma pasirinkti ne mažiau kaip 70 % rekomenduojamų gairių. Likusius 30 % gali sudaryti pasirinkto turinio gilinimas, mokytojo individualiai suformuluotos temos, specialios užduotys, projektai ar išvykos.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

		<ul style="list-style-type: none"> ● Pasirinkto istorinio paminklo savo mieste ar kitoje Lietuvos vietovėje istorija (atsiradimas, idėja, įgyvendinimas, reikšmė).
7.	Istorinių simbolių, ženklų ir herbų istorija.	<ul style="list-style-type: none"> ● Herbo kūrimo principai: formų, simbolių ir spalvų prasmės. ● Lietuvos vėliavos, herbo ir himno sukūrimų istorijos. Kiti pagrindiniai Lietuvos valstybės simboliai ir jų reikšmė. ● Gyvenamosios vietos (miesto, miestelio) ir pasirinktinai vienos Europos valstybės, miesto, giminės ar mėgstamiausios sporto komandos herbų (emblemu) aptarimas.
8.	Gyvenimo praeityje rekonstrukcija.	<ul style="list-style-type: none"> ● Žymiausi Lietuvos ir Europos istorinės rekonstrukcijos klubai ir festivaliai. ● Senovinių šokių ir dainų atkūrėjai Lietuvoje. ● Istorinių pastatų ir daiktų restauravimas, lietuviški ir pasauliniai pavyzdžiai. Prano Gudyno restauravimo centro veikla Lietuvoje.
9.	Asmenybių ir įvykių vaizdavimas praeityje: istorinė tikrovė paveikluose, literatūroje, fotografijose ir animacijoje	<ul style="list-style-type: none"> ● Žymiausi portretai ir fotografijos Lietuvos istorijoje. Fotografijos istorija. ● Knygos vaikams, komiksai ir animacija kaip Lietuvos ar pasaulio istorijos pasakojimas. Istorinių knygų vaikams aptarimas. ● Senovės žmonių kompiuterinis atvaizdų atkūrimas pagal archeologinių ir istorinių tyrimų duomenis.
10.	Muziejus kaip praeities pažinimo vieta.	<ul style="list-style-type: none"> ● Arčiausiai mokyklos esančio muziejaus apsilankymas: jo istorija ir ekspozicija. ● Pasirinkto (ar pasirinktų) Lietuvos muziejų atsiradimo istorija ir šiandieninė ekspozicija. ● Garsiausi ir didžiausi Europos muziejai: natūraliai susiformavę ir žmogaus sukurti. Pasirinktinai vieno iš jų nuolatinių ekspozicijų (virtualių) aptarimas.
2. Lietuva Europoje: asmuo, bendruomenė, valstybė		
1.	Valdžia ir valstybė istorijoje.	<ul style="list-style-type: none"> ● Šiandieninių valdymo formų istorijos pavyzdžiai (demokratija): Atėnų demokratija. ● Šiandieninių valdymo formų istorijos pavyzdžiai (parlamentarizmas): Vikingų parlamentas – Altingas. ● Šiandieninių valdymo formų istorijos pavyzdžiai (monarchija): Didžiosios Britanijos monarchijos tradicija.
2.	Lietuva kaip karalystė ir kunigaikštystė.	<ul style="list-style-type: none"> ● Lietuvos valstybės sukūrimas, Mindaugo ir Mortos karūnavimas. Liepos 6-osios šventė. ● Gediminas – Vilniaus įkūrėjas ir Gediminaičių dinastijos pradininkas. ● Jogailos ir Vytauto Didžiojo valdymo reikšmė LDK: Lietuvos krikštas, Žalgirio mūšis, valstybės plėtimasis.

3.	Abiejų Tautų Respublika: Lietuvos ir Lenkijos bendra valstybė.	<ul style="list-style-type: none"> ● Liublino unija: kaip veikia dvi valstybės vienoje respublikoje. ● 1791 m. Gegužės 3-ios Konstitucija ir jos pasaulinė reikšmė. ● „Už Jūsų ir Mūsų laisvę“: pasirinkto XVIII-XIX a. sukilėlio (Jokūbas Jasinskis, Berekas Joselevičius, Emilija Pliaterytė, Zigmantas Mineika ar kt.) biografijos aptarimas.
4.	Kelias į nepriklausomybę ir Lietuvos Respublika (1918-1940).	<ul style="list-style-type: none"> ● Laisvo žodžio reikšmė: laikraščių „Aušra“, „Varpas“ ir „Tėvynės sargas“ (ir kito spausdinto žodžio) reikšmė lietuvių nacionaliniam judėjimui. ● 1918 m. Vasario 16-osios aktas ir demokratinės valstybės kūrimas. ● Valstybės tėvai ir motinos: pasirinktos politinės asmenybės biografijos aptarimas (Felicija Bortkevičienė, Aleksandras Stulginskis, Gabrielė Petkevičaitė – Bitė, Antanas Smetona ar kt.).
5.	Antrojo pasaulinio karo baisumai suaugusiųjų ir vaikų istorijose.	<ul style="list-style-type: none"> ● Antrojo pasaulinio karo žaizdos Europoje: vaikai kaip aukos, kariai ar karo pabėgėliai. ● Išgyvenusių vaikų prisiminimai ir liudijimai iš Vilniaus ir Kauno getų. Holokausto atminties vietų artimoje aplinkoje istorijos pažinimas ir apilankymas. ● Sibiro tremčių istorijos atradimas per vaikų-tremtinių liudijimus ir prisiminimus. Projektas „Misija Sibiras“.
6.	XX a. pirmos pusės Lietuvos herojai: nuo nežinomo kario iki Onos Šimaitės ir Jono Žemaičio – Vytauto.	<ul style="list-style-type: none"> ● 1919-1920 m. Lietuvos nepriklausomybės karo savanoriai ir kariai, nežinomo kareivio kapo Kaune istorija (savanorių ir karių kapai artimiausioje aplinkoje). ● Gelbėti kaimynus, piliečius, žmones: žydų gelbėtojai Lietuvoje 1941-1944 m. (Ona Šimaitė, žydų gelbėtojų istorijos artimiausioje aplinkoje). ● 1949 m. LLKS partizanų vadų deklaracijos pasirašymo istorija ir jos signatarai (Jonas Žemaitis – Vytautas, partizanų veiklos istorija artimiausioje aplinkoje).
7.	Okupuota Lietuva: gyvenimas sovietmečiu.	<ul style="list-style-type: none"> ● Kas buvo Sovietų sąjunga ir ką reiškia sovietmetis bei okupacinis režimas. ● Asmens laisvės ir teisės nelaisvoje visuomenėje: minties, tikėjimo ir sąžinės laisvių varžymas SSRS. ● Sovietmečio žodynas ir sovietinis gyvenimo būdas: deficitas, komunalinis butas, blatas, <i>dolerinės</i>, pionieriai ir komjaunuoliai, KGB.
8.	Kelias į nepriklausomybę ir Lietuvos Respublika XX a. pab.-XXI a.pr.	<ul style="list-style-type: none"> ● Sąjūdis Lietuvoje: mitingai, maršai ir laisvės siekis. ● Apsisprendimas ir ryžtas nepriklausomybei: 1990 m. Kovo 11-osios aktas, sovietų ekonominė blokada ir atsilaikymas prieš agresiją 1991 m. sausio 13-ąją. ● Grįžimas į Europą: Lietuva kaip Europos Sąjungos ir NATO dalis.
9.	Lietuva ir lietuviybė pasaulyje.	<ul style="list-style-type: none"> ● „Beigelio kelionė“ iš Lietuvos į Niujorką: litvakai ir jų kultūros sklaida pasaulyje XIX a.- XX a. pr. ● Čikaga – svarbus XX a. lietuviybės centras. ● Pasirinktos pasaulio lietuvių bendruomenės istorija (Argentinoje, Latvijoje, Jungtinėje Karalystėje ar kitur): įsikūrimas, veikla, dabartinis santykis su Lietuva.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

10.	Ką pasakoja svarbios XX a. Lietuvos ir Europos istorijos atminties vietos ir žmonės?	<ul style="list-style-type: none"> ● Aušvico koncentracijos stovyklos vartai, Berlyno sienos fragmentas, Černobylis. ● <i>Abbey road</i> perėja Londone, Baltijos kelias, Šengenas. ● Jaunuoliai XX-XXI a. istorijos kūrėjai, liudininkai, saugotojai: Icchokas Rudaševskis kaip Holokausto tragedijos liudininkas ir auka; Vilma Rudolph kaip pasipriešinimo rasizmui sėkmės istorija; Ignas Šimulionis kaip išsilaisvinusios nepriklausomos Lietuvos kovotojas.
-----	--	--

Asmenybės: Adolfas Ramanauskas-Vanagas, Antanas Smetona, Aleksandras Stulginskis, Emilija Pliaterytė, Gabrielė Petkevičaitė - Bitė, Gediminas, Felicija Bortkevičienė, Icchokas Rudaševskis, Ignas Šimulionis, Jogaila, Jokūbas Jasinskis, Jonas Basanavičius, Jonas Žemaitis-Vytautas, Juozas Tumas – Vaižgantas, Mindaugas, Morta, Ona Šimaitė, Steponas Batoras, Vincas Kudirka, Vytautas Landsbergis, Vytautas Didysis, Zigmantas Sierakauskas, Žygimantas Augustas.

Sąvokos: amžius, antropologija, archeologija, biografija, deklaracija, demokratija, dinastija, Holokaustas, ekspozicija, emigracija, epocha, getas, konstitucija, krikščionybė, litvakai, mitingas, monarchija, numizmatika, okupacija, parlamentas, partizanas, paveldas, rasizmas, rekonstrukcija, restauravimas, respublika, revoliucija, sovietmetis, tremtinys, unija.

6.2. 6 klasė. Lietuva Europoje: istorija kasdienybėje. Lietuva Europoje: kultūra ir visuomenė.

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %)²

Nr.	Nagrinėjamas aspektas	Rekomenduojami istoriniai siužetai
1. Lietuva Europoje: istorija kasdienybėje		
1.	Vienos dienos istorija istorijoje.	<ul style="list-style-type: none"> ● XIII a. amatininko diena Kernavėje. ● Istorinė realybė Piterio Breigelio Vyresniojo (galima rinktis ir kitus dailininkus) paveiksluose. ● Fabriko darbininko paauglio diena Anglijoje industrinės revoliucijos metu.
2.	Žmogaus gyvenamoji erdvė istorijoje: namas, miestelis ir miestas.	<ul style="list-style-type: none"> ● Gyvenamasis būstas: Antikiniame mieste, piliakalnių gyvenvietėse Lietuvoje, Kauno mieste tarpukariu. ● Viduramžių miesto tipinis planas ir svarbiausios erdvės bei statiniai. ● Šetlakai kaip specifinė Rytų Europos žydų gyvenamoji erdvė.
3.	Naminių gyvūnų istorija.	<ul style="list-style-type: none"> ● Laukinių gyvūnų prijaukinimas priešistoriniais laikais. Senųjų amatų ir medžioklės istorija. ● Pasirinktų prijaukintų gyvūnų (pavyzdžiui: arklio, karvės, bičių) reikšmė istorijoje. ● Naminiai gyvūnai Lietuvos valdovų rūmuose ir dvaruose.
4.	Istorija gamtoje.	<ul style="list-style-type: none"> ● Žmogaus sukurti gamtiniai dariniai (Sueco kanalas, Nyderlandų dambos, Kauno marios).

² Iš programoje pateiktų istorinių siužetų ar problemų pamokų turiniui siūloma pasirinkti ne mažiau kaip 70 % rekomenduojamų gairių. Likusius 30 % gali sudaryti pasirinkto turinio gilinimas, mokytojo individualiai suformuluotos temos, specialios užduotys, projektai ar išvykos.

		<ul style="list-style-type: none"> ● Gamtinės ir stichinės nelaimės, kurios pakeitė pasaulį: Vezuvijaus išsiveržimas (79), žemės drebėjimas Lisabonoje (1755), Vilniaus gaisrai XVII-XVIII a. ● Dėl žmonių veiklos istorijoje (iš)nykę gyvūnai ir augalai.
5.	Istorinė virtuvė.	<ul style="list-style-type: none"> ● Pirmųjų gyventojų dabartinėje Lietuvos teritorijoje maistas. ● Atskirų augalų reikšmė žmonijos istorijai (bulvės, pomidorų, kavamedžio ar kito pasirinkto augalo istorija). ● Skirtingų tautų virtuvės Lietuvoje.
6.	Sveikata, ligos ir higiena.	<ul style="list-style-type: none"> ● Žmogaus gyvenimo trukmės ilgėjimas istorinėje perspektyvoje. ● Didžiosios istorinės pandemijos Europoje ir jų pamokos. ● Vandentiekis ir kanalizacija kaip vienas svarbiausių civilizacijos pasiekimų.
7.	Daiktų, kurie mus supa, istorija.	<ul style="list-style-type: none"> ● Didieji išradimai istorijoje: ugnies prisijaukinimas, ratas, kompasas, elektros lemputė (ar kiti pasirinkti išradimai). ● Artimoje aplinkoje esančių daiktų sukūrimo istorija: kompiuteris, šaldytuvas, televizorius. ● „Išnykę“ daiktai: šiandien nebenaudojamų daiktų išradimo ir panaudos istorijos (gramofonas, telefonų knyga, žarijų lygintuvas).
8.	Žaidimų ir sporto istorija.	<ul style="list-style-type: none"> ● Pasirinktina, žaidimų istorija (pavyzdžiui: ripka, šachmatai, Monopolis). ● Olimpinių žaidynių istorijos bruožai (Antikoje ir šiais laikais). ● Futbolo sėkmės istorija Europoje ir krepšinio sėkmės istorija Lietuvoje.
9.	Mados istorija.	<ul style="list-style-type: none"> ● Drabužių istorija: toga, kelnės ir sijonas, lietuvių ar kitų tautų nacionalinis kostiumas. Kitų pasirinktų drabužių istorija. ● Skirtingų laikotarpių (pavyzdžiui, Gotika, Barokas, tarpukaris) madų istorijos bruožai. ● XX a. Europos paauglių madų istorijos pavyzdžiai (bitnikai, hipiai, rokeriai ar kita pasirinkta subkultūra).
10.	Jausmai ir emocijos istorijoje: meilė, džiaugsmas, liūdesys, atjauta.	<ul style="list-style-type: none"> ● Senovės Atėnų komedijos ir tragedijos: skausmo ir humoro suvokimas. ● Meilės istorijos: Barbora Radvilaitė ir Žygimantas Augustas, Sofija Kymantaitė ir Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, Juozas Lukša-Daumantas ir Nijolė Bražėnaitė. ● Raudonasis kryžius ir Raudonasis pusmėnulis, Caritas – atjautos organizacijų istorija.

2. Lietuva Europoje: kultūra ir visuomenė

1.	Knygos ir rašto istorija.	<ul style="list-style-type: none"> ● Senųjų civilizacijų rašto pavyzdžiai, abėcėlių istorija, Brailio rašto istorija. ● Kitų kalbų rašto paplitimas Lietuvos teritorijoje ir lietuviško rašto atsiradimas.
----	---------------------------	--

		<ul style="list-style-type: none"> • Pirmųjų Lietuvos knygų istorijos: pirmoji knyga spausdinta Lietuvoje, pirmoji lietuviška knyga, pirmoji Lietuvos istorija, pirmoji knyga vaikams, pirmieji laikraščiai.
2.	Mokslo, mokyklos ir universiteto reikšmė Visuomenei.	<ul style="list-style-type: none"> • Pirmosios mokyklos LDK. • Universitetų atsiradimas Europoje ir Lietuvoje, jų reikšmė. • Astronomų (ir kiti mokslininkų) atradimai ir darbai Vilniaus universitete XVI-XIX a.
3.	Didieji Lietuvos miestai - Vilnius, Kaunas ir Klaipėda - Lietuvos kultūros istorijoje.	<ul style="list-style-type: none"> • Vilnius – daugiakultūriškumo istorija. • Kaunas – laikina, bet modernioji sostinė. • Klaipėda – jūros reikšmė valstybei.
4.	Tikėjimų įvairovė Lietuvoje I.	<ul style="list-style-type: none"> • Jėzaus Kristaus istorija ir jos istoriškumo klausimas: krikščionybė. • Krikščioniškos konfesijos (katalikai, protestantai, stačiatikiai, sentikiai ir unitai) ir jų maldos namai artimoje aplinkoje. • Šv. Kazimiero istorija (ar kito krikščionių šventojo, susijusio su Lietuva istorija).
5.	Tikėjimų įvairovė Lietuvoje II.	<ul style="list-style-type: none"> • Baltų tikėjimas ir mitologija. • Lietuvos totorių islamas ir Lietuvos karimų karaizmas: religijos, kultūros ir vietos papročių dermė. • Romai Lietuvoje: bendruomenės istorija ir skirtingi religiniai pasirinkimai.
6.	Litė bei jos kultūros lobynai.	<ul style="list-style-type: none"> • Judaizmas Lietuvoje ir Vilniaus Gaono istorija. • Daktaro Aiskaudos prototipo – vilniečio Cemacho Šabado - istorija. Žymių pasaulio litvakų istorijos. • Lietuvos žydų kultūros paveldas artimoje aplinkoje: maldos namai, kultūros ir prekybos vietos, švietimo įstaigos.
7.	Prekyba ir verslai.	<ul style="list-style-type: none"> • Senovės prekybiniai keliai (Šilko kelias, Gintaro kelias). • Hanzos miestų prekybinė sąjunga ir jos ryšiai su Lietuva. • Saldumynų pramonė XX a. pr. („Viktorija” Vilniuje, Šiaulių „Rūta” ir „Birutė“, Kauno „Tilka“).
8.	Grožio suvokimas istorijoje.	<ul style="list-style-type: none"> • Žmogaus vaizdavimas Antikinėje skulptūroje, Viduramžių paveiksluose ir XX a. pr. nebyliajame kine. • Pasirinkto vieno iš didžiųjų Renesanso (ar kitos epochos) dailininkų kūrinio aptarimas. • Bona Sforza kaip Renesanso kultūros šauklė LDK: aprangos, etiketo ir šokio naujovės, grožio ir jaunystės kultas.
9.	Svarbūs Lietuvos meno įvykiai ir kūriniai istorijoje.	<ul style="list-style-type: none"> • Pirmoji opera „Elenos pagrobimas” Valdovų rūmuose XVII a., pirmasis viešas teatro spektaklis lietuvių kalba 1899 m. Palangoje ir pirmoji Lietuvos dainų šventė 1924 m. • Mikalojaus Konstantino Čiurlionio “Karalių pasaka” ir Juozo Zikaro skulptūra „Laisvė“.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NŠA
NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

		<ul style="list-style-type: none"> ● Mykolo Kleopo Oginskio „Polonezas“, Vinco Kudirkos „Tautiška giesmė“ ir Eurikos Masytės „Laisvė“ – skirtingų lūžinių Lietuvos istorijos garsiniai simboliai.
10.	Šventinės Europos Tradicijos.	<ul style="list-style-type: none"> ● Vienos valsas, Venecijos kaukių karnavalas, Kanų kino festivalis ir Maratonas kaip Europos kultūros simboliai. ● Lietuvos ir Lenkijos Vėlinės ir Airijos <i>helouynas</i> – panašūs, bet skirtingi. ● Istorinės šventės (atmintinos dienos) Lietuvoje ir Europoje (Prancūzija - liepos 14-oji, Airija - kovo 17-oji, Švedija - birželio 6-oji ir pan., Lietuva – sausio 13 –oji, birželio 14-oji, rugpjūčio 23-ioji, lapkričio 23-oji ir t.t.).

Asmenybės: Barbora Radvilaitė, Bona Sforza, Cemachas Šabadas, Jėzus Kristus, Juozas Lukša – Daumantas, Juozas Zikaras, Luisas Brailis, Mahometas, Martynas Mažvydas, Martynas Počobutas, Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, Mironas, Motiejus Strijkovskis, Piteris Breigelis Vyresnysis, Pranciškus Skorina, Sandras Botičelis, Simonas Daukantas, Sofija Kymantaitė Čiurlionienė, Sofoklis, Steponas Batoras, Šv. Kazimieras, Vilniaus Gaonas, Žygimantas Augustas.

Sąvokos: Amatininkas, Antika, Baltai, Brailio raštas, dantiraštis, etiketas, barokas, cerkvė, gotika, graždanka, hipiai, imperija, industrija, inkunabulas, islamas, judaizmas, karaizmas, konfesija, maratonas, mečetė, mitologija, pramonė, renesansas, rotušė, Šiaurės Jeruzalė, štetlas, tarpukaris, toga, viduramžiai.

6.3. 7 klasė. Senovės istorija.

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %))

Nr.	Tema	Nagrinėjamas aspektas
Senovės istorija		
1.	Priešistorė: pirmųjų žmonių paieškos.	<ul style="list-style-type: none"> ● Priešistorės žmonių gyvenimo sąlygos, ir jų kaita: žmonių protėviai Afrikoje, Azijoje, atsikraustymas į Europą; tikėjimai ir kasdienio gyvenimo bruožai. Neolito revoliucija. ● Pirmieji gyventojai Lietuvoje ir indoeuropiečių atsikraustymas: gamtinės sąlygos, tikėjimas, kasdienio gyvenimo bruožai.
2.	Ką ir kodėl vadiname civilizacija?	<ul style="list-style-type: none"> ● Civilizacijos apibrėžimas ir esminiai bruožai, gamtos sąlygų svarba (didžiosios upės ir irigacija). Pirmųjų civilizacijų susikūrimo priežastys ir raidos etapai.
3.	Valstybės ir valdžios santykis senovės Rytų civilizacijose.	<ul style="list-style-type: none"> ● Civilizacijos centrai Mesopotamijoje: valstybiniai dariniai (Šumeras, Babilonija) ir valdymo formos (monarchija ir despotija), santykiai su kaimynais. ● Egipto valstybė: Egipto suvienijimas, faraono valdžia (despotija) ir dinastijos, visuomenės socialinė struktūra, santykiai su kaimynais, Egipto valstybės žlugimas.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

5.	Visuomenės prie didžiųjų upių: religijų įvairovė ir kultūrinis palikimas.	<ul style="list-style-type: none"> ● Mesopotamijos religinis ir kultūrinis gyvenimas: šumerų religija; rašto kultūra, mokyklos ir mokslo žinios (matematika, astronomija, astrologija, medicina), teisė, architektūra; išradimai. ● Egiptiečių religinis ir kultūrinis gyvenimas: egiptiečių religija ir pasaulio suvokimas, architektūra ir menas, (piramidės, šventyklos, skulptūra ir tapyba), rašto kultūra, mokslo žinios, skaičiavimo sistema, švietimo sistema.
6.	Žydai: monoteistinės religijos gimimas ir jos reikšmė Europai.	<ul style="list-style-type: none"> ● Žydų įsikūrimas Pažadėtoje žemėje, Egipto nelaisvė, Mozė ir Dešimt Dievo įsakymų, judaizmo religija, žydų papročiai, kultūrinis palikimas.
7.	Antika – Europos istorijos pradžia. Senovės Graikija, demokratijos gimimas.	<ul style="list-style-type: none"> ● Polis – bendruomeniškų formų paieškos: valdymo būdų įvairovė (tironija, oligarchija, aristokratija, demokratija) ir jų skirtumai nuo Rytų civilizacijų. ● Demokratijos atsiradimas ir jos formos, demokratijos tėvai: Solonas, Kleistėnis, Periklis. ● Atėnų demokratijos vaisiai: teatras, literatūra ir filosofija. Mokyklinė sistema ir laisvųjų piliečių ugdymas. ● Polių susidūrimas su Rytų despotija: graikų - persų karai. ● Aleksandro Didžiojo karinė ir kultūrinė imperija (IV a. pr. Kr.): užkariavimai, kultūrų sinkretizmas ir helenizmas.
8.	Antika – Europos istorijos pradžia. Senovės Roma, Graikijos civilizacijos perimamumas ir pasaulinės imperijos sukūrimas.	<ul style="list-style-type: none"> ● Romos civilizacijos pradžia: Romos miesto įkūrimas, karalystės laikotarpis, ryšiai su graikais, lotynų kalba. ● Romos respublika: valdžios struktūra ir pagrindiniai skirtumai nuo Atėnų demokratijos. ● Užkariavimai keičiantys kultūrą: Romos respublikos plėtra, kitų kultūrų perėmimas ir recepcija. Sausumos galybės susidūrimas su jūrine galybe – Romos ir Kartaginos karai (III-II a. pr. Kr.). ● Augančios galios valdymas: respubliką keičia imperija (27 m. pr. Kr.). Teritorijų užkariavimas ir jų valdymas I-II amžiais. Romėnų teisė ir universalios Romos pilietybės atsiradimas (III a.). ● Imperijos nuopuolis ir žlugimas: barbarų puolimai, Romos imperijos padalijimas ir Vakarų Romos imperijos žlugimas (476).

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

9.	Antika – Europos istorijos pradžia. Kultūra ir religija graikų ir romėnų visuomenėse: politeistinę pasaulio supratimo sanklodą keičiantis monoteizmas.	<ul style="list-style-type: none"> ● Polis kaip visuomenės sugyvenimo forma: Atėnų kasdienybė (V a. pr. Kr.). ● Aleksandrija – graikų mokslo židinys (III a. pr. Kr.). ● Roma – imperijos sostinė (II a.). Architektūrinė miesto panorama: koliziejus, panteonas, termos, forumas, akvedukas, triumfo arka, insulė. ● Religija vienijanti atskirus polius: graikų dievų panteonas, herojai, mitai, pasaulio suvokimas, Olimpinės žaidynės. Romėniškoji graikų dievų panteono recepcija. ● Krikščionybė: atsiradimas ir persekiojimai, plitimas ir įsitvirtinimas Romos imperijoje (313), krikščionių bendruomenių išskirtinumas.
10.	Paveldas ir atmintis: Antikos civilizacijos kaip Europos kultūros pamatai.	<ul style="list-style-type: none"> ● Antikos kultūriniai ženklai ir įtaka šiandieniniame pasaulyje: materialusis paveldas šiandienos Atėnuose ir Romoje. Paskutiniai Senovės civilizacijų tyrinėjimai ir atradimai.
11.	Baltų gentys: lietuvių ir latvių istorijos pradžia.	<ul style="list-style-type: none"> ● Baltų gentys: susiformavimas, gyvenamoji teritorija ir ryšiai su Antikos pasauliu, rašytinės žinios apie baltus, religija, karyba, verslai. Šiandieniniai (archeologiniai) baltų istorijos tyrinėjimai. Baltiškasis paveldas Lietuvoje.

Rekomenduojamos papildomos temos: Žmogaus kilmės teorijos. Istorijos/archeologijos šaltiniai suteikiantys žinių nagrinėjant priešistorės laikotarpį. Tarp metropolijos ir kolonijos: graikų kolonizacija. Kinijos civilizacija: susikūrimas ir reikšmingiausi jos bruožai. Indijos civilizacija: susikūrimas ir reikšmingiausi jos bruožai. Didžiosios religijos: budizmas, hinduizmas, šintoizmas. Piliakalniai – Baltų epochos liudininkai Lietuvoje.

Asmenybės: Aischilas, Aleksandras Didysis, Archimedas, Aristotelis, Atila, Jėzus Kristus, Julijus Cezaris, Ciceronas, Euripidas, Hačepsuta, Hamurapis, Hanibalas, Herodotas, Hipatija, Homeras, Kleistenis, Kleopatra VII, Konstantinas Didysis, Mironas, Mozė, Nefertitė, Oktavianas Augustas, Ovidijus, Periklis, Platonas, Ramzis II, Saliamonas, Sapfo, Sofoklis, Sokratas, Solonas, Tacitas, Trajanas, Vergilijus.

Sąvokos: aisčiai, akvedukas, amfiteatras, Antika, apaštalas, aristokratija, baltai, bazilika, civilizacija, dekalogas, demagogija, demokratija, despotija, diktatūra, falanga, faraonas, forumas, helenizmas, imperija, indoeuropiečiai, irigacija, koliziejus, kolonija, legionierius, mesijas, Mesopotamija, metropolija, monoteizmas, Neolito revoliucija, oligarchija, oratorius, panteonas, papirusas, patricijai, Pažadėtoji žemė, pilietis, plebėjai, polis, politeizmas, principatas, respublika, senatas, teokratija, tironija, tora, zikuratas.

6.4. 8 klasė. Viduramžiai ir ankstyvieji naujieji laikai

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %))

Nr.	Tema	Nagrinėjamas aspektas
1. Viduramžiai		

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

1.	Viduramžių samprata.	<ul style="list-style-type: none"> ● Viduramžių sąvoka: erdvė, esminiai bruožai ir chronologija. Viduramžių pažinimo šaltiniai. ● Viduramžių Europos kaimynystė: Bizantijos imperija ir islamo pasaulis.
2.	Valstybė ir valdžia viduramžiais: krikščionybės svarba valstybei.	<ul style="list-style-type: none"> ● Viduramžių valstybė: idėja, forma, turinys. Europos valstybių politinė raida nuo susiskaldymo iki centralizacijos (VIII-XV a.): Frankų valstybė, Šventoji Romos imperija, Anglija ir Prancūzija. ● Krikščioniškas pasaulis: Bažnyčios schizma (1054), dvasinės (popiežiaus) ir pasaulietinės (imperatoriaus) valdžios kova, Katalikų bažnyčios organizacija (pontifikatas, vyskupija, parapija). Krikščionybės reikšmė Europos integralumui. ● Kryžiaus žygiai: idėja ir tikrovė (XI-XIII a.). Krikščionybės ir islamo sąveika. ● Lietuvos valstybė: suvienijimas ir karalystės susikūrimas (1253), Krėvos unija ir valstybės krikštas (1387), LDK politinė raida ir santykiai su kitomis šalimis iki XVI a.: ekspansija į skilusias Kijevo Rusios kunigaikštystes, karas su Kalavijuočių ir Vokiečių ordiniais (XIII–XV a.), kovos su Maskvos valstybe (XV–XVI a.), bendradarbiavimas ir konfrontacija su Lenkijos karalyste.
3.	Viduramžių visuomenė: santykių hierarchija.	<ul style="list-style-type: none"> ● Feodalizmo samprata ir raida, feodalinis ūkis. ● Viduramžių Europos ir LDK visuomenė: luomai ir konfesinės bendruomenės, miestai (gildijos ir cechai, Hanzos prekybos sąjunga). ● Viduramžių žmogaus pasaulėvaizdis ir mąstymo savitumai: laikas, erdvė, žmogus. ● Kasdienis gyvenimas Europoje ir LDK: buitis ir darbai, turtas ir skurdas.
4.	Viduramžių kultūra: formuojantis krikščioniškasis faktorius ir aplinkinių kultūrų įtaka.	<ul style="list-style-type: none"> ● Bizantiškosios ir islamiškosios kultūros poveikis Europai: raštija, mokslas, menas ir architektūra. ● Lotyniškoji raštija, mokslas, filosofija ir teologija, švietimas (vienuolynų mokyklos ir universitetai), architektūra ir menas (romanika, gotika), riterių kultūra, religinis ir pasaulietinis teatras. ● Europėjančios LDK kultūros bruožai: krikščionybės įtaka, rašto kultūra, mūrinė statyba (gotika), pirmosios mokyklos.
5.	Viduramžių recepcija modernioje visuomenėje. XIV-XVI a. LDK materialusis paveldas.	<ul style="list-style-type: none"> ● LDK paveldas už dabartinės Lietuvos ribų: Lucko pilis, Žalgirio mūšio laukas, Naugarduko pilis ir Kristaus atsimainymo bažnyčia ar kitas pasirinktas objektas/atminties vieta.
2. Ankstyvieji naujieji laikai.		
6.	Ankstyvieji naujieji laikai: Europos ir Naujojo pasaulio susidūrimas.	<ul style="list-style-type: none"> ● Ankstyvųjų naujųjų laikų sąvoka: esminiai bruožai ir chronologija. Ankstyvųjų naujųjų laikų pažinimo šaltiniai. ● Vakarų Europos iškilimas ir dominavimo pasaulyje problema – Amerikos ir jūrų kelio į Indiją atradimas, teigiamos ir neigiamos jos pasekmės.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

7.	Ankstyvųjų naujų laikų valstybės ir valdymas: Abiejų Tautų Respublika kaip nauja Europos politinio lauko veikėja.	<ul style="list-style-type: none"> • Naujų laikų valstybė. Absoliutizmo atsiradimas ir įsitvirtinimas Europoje – XVII a. Prancūzija. • Liublino unija (1569) ir jos priešastys, LDK savarankiškumo klausimas. Valstybės valdymas po Liublino unijos (XVI-XVII a.). • Abiejų Tautų Respublikos politinė raida (XVI-XVIII a.): santykiai su kaimynais, karai su Švedija ir Maskva (Rusija), XVII a. vidurio „Tvanas“, Šiaurės karas (XVIII a. pr.).
8.	Ankstyvųjų naujų laikų visuomenė: modernaus žmogaus gimimas.	<ul style="list-style-type: none"> • Svarbiausi Europos ir LDK ūkio raidos aspektai. Kapitalistinių santykių radimasis (Nyderlandų pavyzdys XVII a.). • Ankstyvųjų naujų laikų žmogaus pasaulėžiūros transformacija, vertybės ir kasdienis gyvenimas (diduomenė, miestiečiai, valstiečiai) Europoje ir LDK (XVI-XVIII a.).
9.	Kultūros ir idėjų virsmai Europoje ir LDK ankstyvaisiais naujaisiais laikais.	<ul style="list-style-type: none"> • Renesansas Europoje ir LDK: pasaulėžiūra, epochos asmenybės, idėjos, kūriniai. • Reformacija Europoje ir LDK: religinė reforma ir mokymas, evangelikai liuteronai ir evangelikai reformatai. • Teisė ir mokslas: Lietuvos Statutai ir Vilniaus universitetas. • Katalikiškoji reforma ir barokas Europoje ir LDK: pasaulėžiūra, asmenybės, idėjos ir kūriniai. • Religinė pakanta ir religinės priešpriešos Europoje ir LDK; Katalikiška ir stačiatikiška LDK, Brastos bažnytinė unija (1596).
10.	Ankstyvųjų Naujų laikų epochos materialūs paveldas Lietuvoje.	<ul style="list-style-type: none"> • LDK baroko epochos paveldas: Nesvyžiaus Dievo kūno bažnyčia, Sapiegų rūmai ir šv. Jono Krikštytojo ir šv. Jono apaštalo ir evangelisto (ar kita pasirinkta barokinė bažnyčia) Vilniuje, Pažaislio ir Tytuvėnų vienuolynų kompleksai.
<p><i>Rekomenduojamos temos: Kijevo Rusia, Lenkijos istorija iki Krėvos unijos, Vikingų/normanų žygių reikšmė Europos žemynui, Mongolų-totorių užkariavimų pasekmės Europos valstybėms, Kinijos civilizacijos pasiekimai ir kultūra, Senosios Amerikos civilizacijos (majų, inkų ar actekų), Anglijos revoliucija, Jogailaičių Europa, Rusijos imperijos susikūrimas.</i></p>		

Asmenybės: Albertas Goštautas, Augustas II, Bona Sforza, Brunonas Kverfurtietis, Dantė Aligjeris, Elžbieta I-oji, Frydrichas Barbarosa, Galilėjo Galilėjus, Gediminas, Hildegarda Bingenietė, Ignacas Lojola, Jogaila, Jonas Gutenbergas, Jonas Karolis Chodkevičius, Jonas Kristupas Glaubicas, Justinianas I Didysis, Karolis Didysis, Kristupas Kolumbas, Leonardas da Vinčis, Leonas Sapiega, Liudvikas XIV, Mahometas, Nikolo Makiavelis, Martynas Liuteris, Martynas Mažvydas, Mikalojus Daukša, Mikalojus Kopernikas, Mikalojus Kristupas Radvila Našlaitėlis, Mikelandželas, Mindaugas, Morta, Motiejus Kazimieras Sarbievijus, Rišeljė, Pranciškus Skorina, Steponas Batoras, Tomas Akvinielis, Urbonas II, Vaskas de Gama, Vilhelmas Oranietis, Vytautas Didysis, Zigmantas Vaza, Žana d' Ark (Jeanne d'Arc), Žanas Kalvinas, Žygimantas Augustas, Žygimantas Senasis.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Sąvokos: absoliutizmas, anglikonybė, barokas, baudžiava, beneficija, bulė, cechus, erezija, etmonas, feodalizmas, gildija, gotika, humanizmas, inkvizicija, islamas, jėzuitai (Jėzuitų ordinas), kalifatas, kalvinizmas, kancleris, kapitalizmas, katalikiškoji reforma, katedra, kazokai, konfesija, kronika, liuteronybė, luomas, Magdeburgo teisė, manufaktūra, mečetė, medievistika, pontifikas, privilegija, reformacija, relikvija, renesansas, riterių kultūra, romanika, rusėnai, Schizma, seimas, senjoras, stačiatikybė, statusas, statusas, unitai, vaivada, Valakų reforma, vasalas, vienuolija, teologija, vyskupas.

6.5. 9 klasė. Naujieji laikai.

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %))

Nr.	Tema (23)	Nagrinėjamas aspektas
1. Naujieji laikai		
1.	Naujieji laikai.	<ul style="list-style-type: none"> Naujųjų laikų sąvoka, chronologija, esminiai lūžiai ir problemos. Europos dominavimo epocha.
2.	Apšvietos sąjūdis ir šiuolaikinės demokratinės politinės sistemos kūrimosi pradžia.	<ul style="list-style-type: none"> Apšvietos epochos idėjos, pokyčiai švietimo ir mokslo srityje Europoje ir ATR (Edukacinė komisija). Klasicizmo epocha: kultūra ir menas. JAV revoliucija: nepriklausomybės karas ir konstitucijos priėmimas (1787). Prancūzijos revoliucija (1789-1799): Žmogaus ir piliečio teisių deklaracija (1789) ir konstitucinė monarchija, Jakobinų diktatūra ir teroras, direktorijos valdymas. Abiejų Tautų Respublika XVIII a. antroje pusėje: valstybės padalijimai (1772, 1793, 1795), Ketverių metų seimo reformos, 1794 m. sukilimas, valstybės panaikinimas.
3.	XIX a. politinė Europa: revoliucijos ir tautiniai sąjūdžiai, nacionalinės valstybės ir globalios imperijos.	<ul style="list-style-type: none"> Napoleono epocha: imperija, civilinis kodeksas (1804), karai ir kontinentinė blokada, Vienos kongresas (1814-1815). Prancūzmetis Lietuvoje. Nacionaliniai judėjimai Europoje: Tautų pavasaris (1848) ir nacionalinių valstybių kūrimasis Italijoje (1870) ir Vokietijoje (1871). XIX a. lietuvių ir lenkų sukilimai prieš Rusijos imperiją. Sukilėlių siekiai, sukilimo eiga ir pasekmės (1830-1831, 1863-1864). Šiuolaikinės politinės sistemos susikūrimas: politinės ideologijos (liberalizmas, konservatizmas, socializmas), politinės partijos, balsavimo teisės radimasis ir plėtra. Nacionalinis judėjimas Lietuvoje: katalikų bažnyčios veikla XIX a. (vysk. Motiejaus Valančiaus veikla), Spaudos lotyniškais rašmenimis draudimo laikotarpis (1864-1904), Lietuvos politinių srovių ir partijų kūrimasis, Didysis Vilniaus Seimas (1905). Imperializmo epocha. Pasaulinė Britų imperija.

4.	Industralinė visuomenės kūrimasis ir lietuviškasis pasaulis XIX a.	<ul style="list-style-type: none"> ● Industrinė revoliucija: technologijų proveržis, kapitalistinės ekonominės sanklodos įsitvirtinimas Europoje ir JAV, urbanizacija, visuomenės sekuliarizacija, iššūkiai švietimui, socialinis klausimas ir gerovės siekimas. ● Socialinės struktūros pokyčiai Europos visuomenėje: vidurinėsios klasės radimasis, kasdieninio gyvenimo pasikeitimai (branduolinės šeimos atsiradimas), baudžios panaikinimas Lietuvoje, Europos ir Lietuvos gyventojų migracija. ● Lietuviai už Rusijos imperijos ribų: Prūsijos ir Amerikos lietuvių gyvenimas ir jų ryšiai su Lietuva.
5.	Modernusis pasaulis ir masinės kultūros radimasis XIX – XX a. pr.	<ul style="list-style-type: none"> ● Kultūros pokyčiai XIX a. – XX a. pr. Europoje ir Lietuvoje: romantizmas, realizmas, modernizmas. Vilniaus piešimo mokykla (1866-1915). ● Masinės kultūros gimimas Europoje ir Lietuvoje: spauda, fotografija, kinas, pokyčiai laisvalaikyje. ● XIX-XX a. sandūros pasaulio kultūros sostinės: Viena, Paryžius, Londonas.
6.	Pirmasis pasaulinis karas ir europinių imperijų griūtis.	<ul style="list-style-type: none"> ● Pirmasis pasaulinis karas: (1914-1918) karo priežastys ir eiga rytų ir vakarų frontuose. ● Rusija XX a. pradžioje: 1917 vasario revoliucija ir bolševikų perversmas. ● Lietuva Pirmojo pasaulinio karo metu ir Nepriklausomos valstybės atkūrimas: Vokietijos okupacinis režimas, Vilniaus konferencija (1917 m.), Vasario 16-osios Aktas (1918 m.). ● Paryžiaus taikos konferencija ir Versalio taikos sutartis (1919), Pirmojo pasaulinio karo demografiniai ir socialiniai padariniai Lietuvoje ir Europoje.
7.	Svarbiausias XVIII-XX a. pr. materialusis ir nematerialusis paveldas Lietuvoje: ATR atmintis ir nacionalinės valstybės gimimas.	<ul style="list-style-type: none"> ● Abiejų Tautų Respublikos paveldas ir <i>gente lituanus, natione polonus</i> problematika: <ol style="list-style-type: none"> (1) Gegužės 3-ios Konstitucijos (ir Spalio 20-osios tarpusavio įžadų) atmintis. Mykolo Romerio (Römerio), Česlovo Milošo (Czesław Miłosz) ir Ježi Gedroico (Jerzy Giedroyc) ATR piliečio samprata. (2) XVIII a. pab. - XIX a. dvarų paveldas Lietuvoje: Paulavos Respublikos fenomenas (Merkinės dvaras), Rokiškio dvaras. Oginskių giminės dvaras Plungėje ar kiti dvarai ir jų istorijos artimiausioje aplinkoje. ● Svarbiausios lietuvių nacionalinio judėjimo atminties vietos: <ol style="list-style-type: none"> (1) lietuvių nacionalinio judėjimo veikėjų, signatarų ir valstybės kūrėjų atminimo vietos (M. Valančius, J. Basanavičius, A. Smetonos, G. Petkevičaitės-Bitės ar kitų veikėjų atminimo vietos esančios artimoje aplinkoje). (2) lietuvių nacionaliniam judėjimui reikšmingiausių vietų istorija: Signatarų rūmai Vilniuje, Miesto salė (dabartinė Filharmonija) Vilniuje, Vileišių rūmai Vilniuje, Marijampolės gimnazija.
<p>Rekomenduojamos temos: JAV pilietinis karas (1861-1865); XIX a. Lotynų Amerikos revoliucijos ir nepriklausomų valstybių susikūrimas; Afrikos kolonizavimas; Prūsijos valstybės iškilimas; Rusijos imperija XVIII- XIX a., Austrijos-Vengrijos imperijos raida XIX a.,</p>		

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Asmenybės : Adamas Smitas, Adomas Mickevičius, Antanas Smetona, Chaimas Frenkelis, Deividas Loidas Džordžas, Džonas Lokas, Džuzepė Garibaldis, Edmundas Berkas, Friderikas Šopenas, Frydrichas Didysis, Ignatas Domeika, Imanuelis Kantas, Jokūbas Jasinskis, Jonas Basanavičius, Gabrielė Petkevičaitė-Bitė, karalienė Viktorija, Karlas Marksas, Klemensas fon Meternichas, Konstantinas Kalinauskas, Kristijonas Donelaitis, Laurynas Gucevičius, Čarlzas Dikensas, Liudvikas XVI, Jonas Mačiulis (Maironis), Maksimiljenas Robespjeras, Marija Kiuri, Martynas Počobutas, Mikalojus Konstantinas Čiurlionis, Motiejus Valančius, Napoleonas Bonapartas, Nikolajus II, Otas Eduardas Leopoldas fon Bismarkas, Šarlis Lui de Monteskjė, Simonas Daukantas, Stanislovas Augustas Poniatovskis, Steponas Kairys, Tadas Kosciuška, Tomas Alva Edisonas, Tomas Džefersonas, Tomas Vudras Vilsonas, Vilhelmas II, Vincas Kudirka, Vilniaus Gaonas, Vinsentas van Gogas, Vladimiras Leninas, Žanas Žakas Ruso, Julija Beniuševičiūtė-Žymantienė (Žemaitė), Zigmantas Sierakauskas, Žoržas Benžamenas Klemanso.

Sąvokos : apšvieta, autonomija, bolševikai, civilinis kodeksas, daraktorius, deklaracija, demilitarizuota zona, demografinis sprogimas, diktatūra, direktorija, Edukacinė komisija, emigracija/imigracija, frontas, generalgubernatorius, germanizacija, imperializmas, industrinė revoliucija, jakobinai, komunizmas, kongresas, konservatizmas, konstitucinė monarchija, kontinentinė blokada, kontribucija, liberalizmas, Lietuvos taryba, luditai, manevrinis karas, masinė kultūra, militarizmas, modernizmas, nacionalinis judėjimas, nacionalizmas, Oberostas, okupacija, politinė partija, pozicinis karas, prarastoji karta, profesinė sąjunga, proletariatas, realizmas, rekvizicijos, reparacijos, revanšizmas, revoliucija, romantizmas, rusifikacija, sekuliarizacija, separatinė taika, socializmas, sufražizmas, tautų apsisprendimo teisė, Tautų pavasaris, Tautų sąjunga, teroras, totalinis karas, ultimatas, urbanizacija.

6.6. 10 klasė. Naujausieji laikai (1918 m. - dabartis)

(vienai klasei 74 pamokos (52 pamokos 70 %, 22 pamokos 30 %))

Nr.	Tema (23)	Nagrinėjamas aspektas
1. Naujausieji laikai (1918 m. - dabartis)		
1.	Naujausieji laikai (1918 m. - dabartis).	<ul style="list-style-type: none"> ● Esminiai naujausiųjų laikų bruožai: Pasaulio globalizacija, Lietuvos sugrįžimai į Europą.
2. Tarpukario Europa		
2.	Tarpukario Europos kryžkelė: tarp demokratijos ir totalitarizmo.	<ul style="list-style-type: none"> ● Demokratinė Europa: Didžiosios Britanijos ir Čekoslovakijos politinė raida. ● Lietuvos valstybės kūrimas: Nepriklausomybės karas (1918-1920), Steigiamasis seimas ir parlamentarizmo raida, Klaipėdos krašto prijungimas (1923). ● Autoritarizmas Baltijos šalyse: 1926 m. valstybės perversmas Lietuvoje ir Antano Smetonos valdymas (1927-1940), autoritariniai režimai Latvijoje ir Estijoje. ● Totalitarinė Europa: totalitarizmo sąvoka, komunistinės SSRS ir nacistinės Vokietijos politinė raida.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

3.	Tarpukario visuomenė kryžkelėje: tarp karų ir krizių.	<ul style="list-style-type: none"> ● Didžioji pasaulinė ekonominė krizė ir jos poveikis visuomenei: JAV, Vokietijos ir Lietuvos pavyzdžiai. Liberalios rinkos ekonomikos ir valstybinio ekonomikos reguliavimo sankirtos. ● Lietuvos visuomenė tarpukariu: žemės ūkis ir pramonė; kaimas, miestelis ir miestas; ekonominė emigracija. Vilniaus ir Klaipėdos kraštas ir jų gyventojai.
4.	Tarpukario kultūrinis gyvenimas: tarp laisvės ir suvaržymų.	<ul style="list-style-type: none"> ● Kultūros raida tarpukariu: modernizmo suklestėjimas ir masinė kultūra. ● Kultūra ir politika: kultūros raidos skirtumai demokratinėje Veimaro Respublikoje ir nacistinėje Vokietijoje. ● Lietuvos kultūrinis gyvenimas tarpukariu: tautinė kultūra, meniniai sąjūdžiai, Kauno modernizmo architektūra, teatras, kinas, spauda ir radijas. Pokyčiai švietime
3. Antrasis pasaulinis karas		
5.	Antrasis pasaulinis karas: žmogiškumo išbandymas.	<ul style="list-style-type: none"> ● Antrojo pasaulinio karo priežastys ir pradžia: Miuncheno konferencija (1938), Ribentropo - Molotovo paktas (1939), Lenkijos okupacija, Žiemos karas, Prancūzijos sutriuškinimas. Pirmoji sovietinė Lietuvos okupacija: Savitarpio pagalbos sutartis, SSRS ultimatumas ir okupacija (1940), sovietizacija ir represijos. ● Karas 1941-1943 m.: karo veiksmai Rytų fronte ir Ramiajame vandenyne. Antihitlerinės koalicijos sudarymas. Nacistinė Lietuvos okupacija (1941-1944): Birželio antisovietinis sukilimas, nacių okupacinis režimas Lietuvoje. ● Holokaustas nacių okupuotoje Europoje ir Lietuvoje. ● Karo kasdienybė: koncentracijos ir karo belaisvių stovyklos, fronto kasdienybė, miestų bombardavimas, moterys kare, kolaboravimas ir pasipriešinimas nacių okupuotose šalyse, karo pabėgėliai. ● Antrojo pasaulinio karo pabaiga ir padariniai: Antrasis frontas (1944), Vokietijos pralaimėjimas, Potsdamo konferencija, Japonijos kapituliacija, karo politiniai ir socialiniai padariniai. Niurnbergo procesas (1946). Lietuvos sovietinė reokupacija.
4. Pasaulis padalintas geležinės uždangos		
6.	Šaltasis karas: pasaulis tarp demokratijos ir komunizmo.	<ul style="list-style-type: none"> ● Nauja galių pusiausvyra pasaulyje ir Šaltojo karo pradžia: Europos padalijimas, Trumeno doktrina, Maršalo planas, karinių blokų susikūrimas (NATO ir Varšuvos sutarties organizacija). ● Sovietinis terorizmas ir pasipriešinimas Rytų Europoje ir Lietuvoje: gyventojų deportacijos, prievartinė kolektyvizacija. Lietuvos partizanų karas su SSRS (1944-1953). ● Europa už geležinės uždangos: SSRS politinė raida ir socialistinio lagerio krizės: Vengrijos (1956) ir Čekoslovakijos (1968) sukilimai. ● Šaltojo karo bruožai: ginklavimosi varžybos (atominis ginklas), įtampos (Karibų krizė) ir konfliktai

		<p>(Vietnamo ir Afganistano karai).</p> <ul style="list-style-type: none"> ● Lietuvos laisvinimo byla Vakaruose. ● SSRS suirimas: visuotinė krizė ir pertvarka, socialistinio bloko griūtis (Lenkijos ir Vokietijos atvejai). ● Lietuvos persitvarkymo sąjūdis (1988) ir nepriklausomybės paskelbimas (1990).
7.	Visuomenės tarp kapitalizmo ir komunizmo.	<ul style="list-style-type: none"> ● Ekonomikos raidos tendencijos: Vakarų demokratinio pasaulio ir komunistinės SSRS pavyzdžiai. ● Vakarų Europos ekonominė integracija ir Gerovės valstybės susiformavimas (Švedijos pavyzdys). ● Sovietų Lietuvos visuomenė: neginkluotas pasipriešinimas, prisitaikymas. Sovietinė Lietuvos urbanizacija ir industrializacija. ● Universaliosios žmogaus teisių doktrinos pasaulyje: politinių, pilietinių ir asmens teisių ir laisvių plėtra. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija (1948).
8.	Kultūra tarp elitiškumo, masiškumo ir ideologijos.	<ul style="list-style-type: none"> ● Masinė ir elitinė kultūra bei vartotojiška visuomenė Vakarų pasaulyje: naujosios kultūros formos, žymiausi pasaulio (ir lietuvių išėivių) kūrėjai bei jų darbai. Švietimas demokratijos ir komunizmo sąlygomis. ● Kultūros ir meno būklė Sovietų Lietuvoje: ideologija, cenzūra, alternatyva.
5. Globalizacija ir pasaulis po 1990-ųjų		
9.	Globalaus pasaulio pranašumai ir iššūkiai.	<ul style="list-style-type: none"> ● Naujoji pasaulio tvarka: JAV dominavimas, Europinė integracija ir komunistinės Kinijos iškilimas. ● Globalaus pasaulis: technologinė revoliucija ir interneto sklaida, visuotinas gyvenimo lygio kilimas, pasaulinės skurdo ir ekologijos problemos, terorizmas. ● Posovietinės visuomenės transformacija ir Lietuvos kelias į EuroAtlantines organizacijas.
10.	XX a. trauminė atmintis ir jos paveldas dabartinėje Lietuvoje.	<ul style="list-style-type: none"> ● <i>Sunkus dviejų</i> totalitarinių režimų paveldas Lietuvoje: <ol style="list-style-type: none"> (1) Sovietinių ir nacistinių masinių žudynių Lietuvoje atminties vietos: Paneriai, Kauno fortai, Macikų lageris, Tuskulėnų dvaras ar kitos atminties vietos artimiausioje aplinkoje. (2) Istorinės diskusijos dėl lietuvių kolaboravimo su naciais ir sovietais 1940-1945 m. <ul style="list-style-type: none"> ● Lietuvos partizanų karo su SSRS (1944-1953) atminties vietos: Minaičiai – Lietuvos partizanų vadų suvažiavimo vieta (1949), Kalniškės mūšio (1945) vieta, L. Baliukevičiaus-Dzūko žūties vieta, kitos Partizanų karo atminties vietos artimoje aplinkoje.
<p><i>Rekomenduojamos temos: Fašistinis režimas Italijoje, Ispanijos pilietinis karas ir F. Franko diktatūra; Kolonijinė sistema tarpukariu ir jos žlugimas po Antrojo pasaulinio karo; Komunistinės Kinijos susikūrimas ir raida XX a. II pusėje, Izraelio valstybės susikūrimas ir įsitvirtinimas; Berlynas Šaltojo karo metais; Arabų pasaulis ir islamas XX a. II pusėje; Korėjos karas ir jo pasekmės; Kosmoso „užkariavimas“; Lietuviško pasaulio (išėivijos) paveldas už Lietuvos ribų.</i></p>		

Asmenybės: Abraomas Suckeveris, Adolfas Hitleris, Adolfas Ramanauskas –Vanagas, Aleksandras Stulginskis, Algirdas Mykolas Brazauskas, Antanas Sniečkus, Antanas Terleckas, Borisas Jelcinas, Dalia Grybauskaitė, Džonas Kenedis, Ernestas Galvanauskas, Felicija Bortkevičienė, Franklinas Delanas Ruzveltas, Hana Arendt, Haris S. Trumenas, Helmutas Kolis, Ingmaras Bergmanas, Jonas Paulius II, Jonas Šliūpas, Jonas Žemaitis-Vytautas, Josifas Stalinas, Juozas Lukša –Daumantas, Juozas Miltonis, Juozas Tūbelis, Juozas Zikaras, Karlis Ulmanis, Konstantinas Petsas, Kazys Grinius, Konradas Adenaueris, Lechas Valensa, Lėja Goldberg, Lėni Ryfenštal, Leonidas Brežnevas, Lionginas Baliukevičius – Dzūkas, Loreta Asanavičiūtė, Marcelė Kubiliūtė, Marlena Dytrich, Martinas Liuteris Kingas, Michailas Gorbačiovas, Mykolas Sleževičius, Nijolė Sadūnaitė, Romas Kalanta, Nikita Chruščiovas, Ona Mašiotienė, Ona Šimaitė, Robertas Šumanas, Sigitas Tamkevičius, Sofija Kymantaitė – Čiurlionienė, Stasys Lozoraitis (vyresnysis), Stasys Girėnas, Steponas Darius, Šarlis De Golis, Tomas Manas, Tomašas Garigas Masarikas, Valdas Adamkus, Vinstonas Leonardas Spenseris Čerčilis, Vytautas Landsbergis – Žemkalnis, Vytautas Landsbergis.

Sąvokos (60): aneksija, anšliusas, antisemitizmas, Ašis, ateizmas, Atšilimas, autoritarizmas, Baltijos kelias, bermontininkai, bolševikai, cenzūra, Dainuojanti revoliucija, deficitas, deportacijos, Didžioji depresija, disidentas, fašizmas, Einsatzgruppė, Geležinė uždanga, gerovės valstybė, gestapas, getas, globalizacija, Gulagas, Helsinkio grupė, Holokaustas, kapituliacija, keistasis karas, KGB, kolaborantas, kolektyvizacija, koncentracijos stovykla, Krištolinė naktis, Liaudies seimas, lokalinis karas, Maršalo planas, nacizmas, neutralitetas, nomenklatūra, Ostlandas, pertvarka (*perestroika*), planinė ekonomika, pogromas, posovietinė erdvė, propaganda, rezistentas, reokupacija, Sąjūdis, socialistinis blokas, sovietizacija, Steigiamasis seimas, stribas, Šaltasis karas, technologinė revoliucija, terorizmas, totalinis karas, totalitarizmas, Trečiasis reichas, tribunolas, Trumeno doktrina, ultimatumas, vartotojiška visuomenė.

7. Pasiekimų vertinimas

Skyrelyje pateikiami mokinių žinių, supratimo ir gebėjimų lygių požymiai. Jie turėtų padėti mokytojui stebėti, apibendrinti, fiksuoti individualius mokinių pasiekimus ir diferencijuoti užduotis. Pateikiami aprašyti 4 pasiekimų lygiai. Lygių požymiai – ne kiekybiniai, o kokybiniai, jais siekiama ne tik vertinti mokinių pasiekimus lygiais (vertinti balais), bet ir tikimasi, kad šie kriterijai padės mokytojams įvertinti kiekvieno mokinio gebėjimus ir planuoti, kaip juos ugdyti siekiant geresnių mokymo(si) rezultatų.

8. Pasiekimų lygių požymiai

Mokinių gebėjimai vertinami 4 pasiekimų lygiais:

I – slenkstinis lygis (paaiškinimas žodžiu – patenkinamai). Mokiniai turi esminių dalykinių gebėjimų, garantuojančių minimalų istorinį raštingumą, leidžiančių orientuotis istorijos informacijoje, laiduojančių minimalias tolimesnio mokymosi galimybes. Jie turi nuovoką apie svarbiausias istorijos dalyko šioje amžiaus grupėje sąvokas, įvykius, reiškinius, atsako į klausimus, atskleidžiančius elementarųjį priežasties - pasekmės ryšių supratimą.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programaŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJANACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Taikydami žinias (sąvokas, principus, idėjas) jie kartais gali neatsižvelgti į erdvės ir laiko matmenis, daryti nemažai klaidų taikomojo pobūdžio užduotyse, probleminių situacijų sprendime.

II – pagrindinis lygis (paaiškinimas žodžiu – gerai). Mokinių pasiekimai iš dalies atitinka istorijos dalyko mokymo programoje aprašytus pagrindinius reikalavimus. Jie geba atlikti gerai žinomus standartinius veiksmus, užduotis, paaiškinti istorijos dalyko šioje amžiaus grupėje sąvokas, įvykius, reiškinius, atsako į klausimus, atskleidžiančius priežasties - pasekmės ryšių supratimą, tačiau trūksta detalesnio paaiškinimo. Kritinis ir kūrybinis mąstymas taikomas fragmentiškai, atskirose situacijose. Taikydami žinias (sąvokas, principus, idėjas) atsižvelgia į erdvės ir laiko matmenis, turi elementarius empatinius įgūdžius. Jie daro klaidų taikomojo pobūdžio užduotyse, probleminių situacijų sprendime.

III – pagrindinis lygis (paaiškinimas žodžiu – labai gerai). Mokinių pasiekimai atitinka istorijos dalyko mokymo programose aprašytus pagrindinius reikalavimus. Jie geba atlikti standartinius veiksmus, užduotis, paaiškinti istorijos dalyko šioje amžiaus grupėje sąvokas, įvykius, reiškinius, atsako į klausimus, atskleidžiančius priežasties - pasekmės ryšių supratimą. Taikydami žinias (sąvokas, principus, idėjas) atsižvelgia į erdvės ir laiko matmenis, turi elementarius empatinius įgūdžius. Demonstruoja kūrybiškumą, pateikia keletą skirtingų galimų požiūrių įvairiais klausimais; geba kritiškai vertinti pateiktą informaciją. Jie gali daryti klaidų taikomojo pobūdžio užduotyse, probleminių situacijų sprendime.

IV – aukštesnysis lygis (paaiškinimas žodžiu – puikiai). Mokiniai turi specifinių gebėjimų ir padidintą mokymosi motyvaciją. Geba dirbti su nestandartine medžiaga, savarankiškai ieškoti atsakymų į iškeltus klausimus. Jie laisvai operuoja svarbiausiomis istorijos dalyko šioje amžiaus grupėje sąvokomis, geba jas paaiškinti savais žodžiais, apibūdina įvykius, reiškinius, juos interpretuoja, atsako į klausimus, atskleidžiančius priežasties - pasekmės ryšių supratimą. Mokiniai savarankiškai randa informaciją įvairiuose šaltiniuose daro visumą apibendrinančias išvadas, taikydami žinias (sąvokas, principus, idėjas) atsižvelgia į erdvės ir laiko matmenis. Geba kūrybiškai vertinti situacijas ir pateikia nestandartinius sprendimus. Kritiškai vertina ir interpretuoja įvairius mokslo teiginius. Jie nedaro klaidų taikomojo pobūdžio užduotyse, probleminių situacijų sprendime, turi gerus empatinius įgūdžius, geba juos taikyti savarankiškai.

8.1. 5-6 klasės

	I pasiekimų lygis	II pasiekimų lygis	III pasiekimų lygis	IV pasiekimų lygis
1. Istorinės raidos supratimas				

1.1. Įvykių, reiškinių priežastys ir padariniai	Mokytojo padedamas nurodo, kaip istorikai tiria praeitį, ir kokius būdus naudoja ją tirdami.	Nurodo, kaip istorikai tiria praeitį, kaip skirtingų sričių mokslininkai bendradarbiauja ir kokius būdus naudoja ją tirdami, pateikia 1-2 pavyzdžius, iš ko sužinome, kaip žmonės gyveno praeityje.	Nurodo, kaip istorikai tiria praeitį, kaip skirtingų sričių mokslininkai bendradarbiauja ir kokius būdus naudoja ją tirdami, pateikia pavyzdžių, iš ko sužinome, kaip žmonės gyveno praeityje.	Įvardija ir apibūdina, kaip istorikai tiria praeitį, kaip skirtingų sričių mokslininkai bendradarbiauja, kokius būdus ir istorijos šaltinius (pvz., praeityje žmonių naudotus buitines daiktus, įvairius pasakojimus, legendas, dokumentus ir kt.) naudoja ją tirdami ir rekonstruodami; paaiškina, su kokiais sunkumais susiduria istorikai tirdami praeitį.
	Mokytojo padedamas, nurodo nagrinėtų ir gerai žinomų svarbių Lietuvos (ir Europos) istorijos įvykių reiškinių priežastį ir padarinių: gyvenamajai vietai, šaliai ar kt.	Nurodo nagrinėtų svarbių Lietuvos ir Europos istorijos gerai žinomų įvykių, reiškinių priežastį ir padarinių: gyvenamajai vietai, šaliai ar kt.	Išskiria kai kurias svarbias nagrinėtų Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių priežastis ar padarinius, bando paaiškinti jų reikšmę: gyvenamajai vietai, šaliai ar kt.	Įvardina svarbias nagrinėtų Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių priežastis ar padarinius: gyvenamajai vietai, šaliai ar kt. Lygindamas gerai žinomo panašaus pobūdžio įvykių ar reiškinių, bando rasti priežasčių ar padarinių panašumus bei skirtumus.

1.2. Įvykių, reiškinių bruožai, ypatumai	Mokytojo padedamas nurodo nagrinėtų svarbių Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių kurį nors esminį bruožą.	Atpažįsta arba nurodo nagrinėtų svarbių Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių kurį nors esminį bruožą; gali nurodytą bruožą apibūdinti fragmentiškai.	Įvardija nagrinėtų svarbių Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių keletą esminių bruožų ir gali juos apibūdinti; nurodo, kuris bruožas iš visų bruožų yra svarbiausiais, savo sprendimą iš dalies paaiškina.	Įvardija nagrinėtų svarbių Lietuvos ir Europos istorijos įvykių, reiškinių keletą esminių bruožų; išskiria keletą bruožų kaip svarbiausią (-ius) iš visų bruožų, savo sprendimą paaiškina.
1.3. Asmenybių vaidmuo istorijoje	Mokytojo padedamas nurodo savo gyvenamosios vietovės ar Lietuvos kelias žymias istorines <i>asmenybes*</i> , apibūdina jų veiklą.	Nurodo savo gyvenamosios vietovės ar Lietuvos kelias žymias istorines asmenybes, apibūdina jų veiklą.	Nurodo savo gyvenamosios vietovės ar Lietuvos žymias istorines asmenybes, apibūdina jų veiklą, išskiria 1-2 reikšmingiausius nuveiktus darbus.	Nurodo savo gyvenamosios vietovės ir Lietuvos žymias istorines asmenybes, apibūdina jų veiklą, įvardija reikšmingiausius nuveiktus darbus, vertina kai kuriuos jų veiklos aspektus.
	Mokytojo padedamas sieja nagrinėtas svarbias savo gyvenamosios vietovės ir Lietuvos istorijos asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu ar įvykiu.	Sieja nagrinėtas svarbias savo gyvenamosios vietovės ir Lietuvos istorijos asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.	Sieja nagrinėtas svarbias savo gyvenamosios vietovės ir Lietuvos istorijos asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.	Sieja nagrinėtas svarbias savo gyvenamosios vietovės Lietuvos (ir Europos) istorijos asmenybes su plačiai žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu, istorine erdve.
2. Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje				
2.1. Chronologijos supratimas	Mokytojo padedamas nurodo kaip skaičiuojamas	Paaiškina, kaip skaičiuojamas laikas	Paaiškina kaip skaičiuojamas laikas	Paaiškina, kaip skaičiuojamas laikas

	laikas istorijoje (pvz., metai, dešimtmetis, šimtmetis, tūkstantmetis, laikotarpis, pr. Kr., po Kr.), gali nurodyti nagrinėtą žinomą įvykį laiko juostoje.	istorijoje (pvz., metai, dešimtmetis, šimtmetis, tūkstantmetis, laikotarpis, pr. Kr., po Kr.); nurodo nagrinėtus įvykius laiko juostoje.	istorijoje (pvz., metai, dešimtmetis, šimtmetis, tūkstantmetis, epocha, laikotarpis, pr. Kr., po Kr.), pateikia kelis pavyzdžius; nurodo nagrinėtus įvykius laiko juostoje.	istorijoje, gali pateikti pavyzdžių (metai, dešimtmetis, šimtmetis, tūkstantmetis, epocha, laikotarpis, pr. Kr., po Kr.) Laiko juostoje nurodo nagrinėtus įvykius, išskiria epochas..
	Mokytojo padedamas nurodo keletą nagrinėtų svarbių Lietuvos istorijos įvykių chronologinę seką, tai daro nenuosekliai.	Nurodo keletą nagrinėtų svarbių Lietuvos istorijos įvykių chronologinę seką, tai daro iš dalies nuosekliai.	Nurodo keletą nagrinėtų svarbių Lietuvos istorijos įvykių chronologinę seką, tai daro nuosekliai.	Nuosekliai nurodo nagrinėtų Lietuvos istorijos įvykių chronologinę seką ir savais žodžiais tai paaiškina.
2.2. Istorinės erdvės supratimas	Mokytojo padedamas nurodo tik kai kuriuos svarbius nagrinėtus savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos istorijos įvykius žemėlapyje, kai tai yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje.	Lokalizuoja kai kuriuos svarbius nagrinėtus savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos istorijos įvykius žemėlapyje, kai tai yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje.	Lokalizuoja svarbių nagrinėtų savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos istorijos įvykių vietą žemėlapyje, kai tai yra iš dalies pavaizduota žemėlapyje.	Lokalizuoja svarbių nagrinėtų savo gyvenamosios vietovės, Lietuvos istorijos įvykių vietą žemėlapyje, pateikia keletą pavyzdžių, iliustruojančių, kaip keitėsi ši teritorija tam tikrais istoriniais laikotarpiais.
3. Istorijos tyrimas ir interpretavimas				

3.1. Istorijos šaltinio apibūdinimas	Atpažįsta istorijos šaltinio tipą, formą (pvz. rašytiniai šaltiniai: dokumentas, laikraštis, laiškas, dienoraštis). Gali pateikti įvairių šaltinių tipų ir formų pavyzdžių.	Nurodo istorijos šaltinio tipą, formą (pvz. rašytiniai šaltiniai: dokumentas, laikraštis, laiškas, dienoraštis), kartais geba identifikuoti jo autorių, atsiradimo datą ir vietą remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	Nurodo istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	Nurodo istorijos šaltinio tipą, formą (pvz. rašytiniai, vizualiniai), jo autorių, atsiradimo datą ir vietą remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; pateikia keletą pavyzdžių.
	Renka informaciją iš gerai žinomų istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, tačiau ne visada ją naudoja.	Renka informaciją iš gerai žinomų istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, tačiau ne visada tikslingai ją naudoja.	Renka informaciją iš žinomų įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, tikslingai ją naudoja praeities įvykiams atkurti.	Renka informaciją iš žinomų istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, tikslingai ją naudoja praeities įvykiams atkurti, savo pasirinkimą gali paaiškinti.
3.2. Istorijos šaltinio, teksto analizė, interpretavimas ir vertinimas	Mokytojo padedamas randa iš gerai žinomo istorijos šaltinio informaciją, kai ji tiesiogiai išreikšta, elementariai kelia ir atsako į klausimus apie praeitį.	Randa iš gerai žinomo istorijos šaltinio informaciją, kai ji tiesiogiai išreikšta; kelia ir atsako į klausimus apie praeitį, gali ją iš dalies apibendrinti.	Išskiria iš gerai žinomo istorijos šaltinio informaciją, kai ji yra tiesiogiai išreikšta, kelia ir atsako į klausimus apie praeitį, ją apibendrina.	Išskiria iš gerai žinomo istorijos šaltinio informaciją remdamasis tiesiogiai ir iš dalies tiesiogiai išreikšta informacija; kelia elementarius klausimus apie praeitį, ieško į juos atsakymų, rastą informaciją apibendrina ir padaro elementariais išvadas.
	Fragmentiškai nurodo šaltinyje pateiktą mintį; daro netikslius išvadas.	Įvardija pagrindinę šaltinyje pateiktą mintį; nurodo sąsajas tarp dviejų	Įvertina ir apibendrina šaltiniuose pateiktą	Įvertina ir apibendrina šaltiniuose pateiktą informaciją ir, ja

		šaltinių; padaro kai kurias išvadas.	informaciją ir, ja remdamasis, padaro išvadas apie konkrečius faktus ar įvykius; iš dalies vertinta šaltinio patikimumą.	remdamasis, padaro išvadas apie konkrečius faktus ar įvykius; vertina šaltinio patikimumą, savais žodžiais savo nuomonę pagrindžia.
	Mokytojo padedamas, palygina, nesudėtingus, panašaus turinio istorijos šaltinius, netiksliai nurodo kuo šie šaltiniai yra panašūs ar skiriasi.	Palygina nesudėtingus, panašaus, turinio istorijos šaltinius, ne visada tiksliai nurodo, kuo šie šaltiniai yra panašūs ar skiriasi.	Palygina nesudėtingus, panašaus, turinio istorijos šaltinius, nurodo kuo šie šaltiniai yra panašūs ar skiriasi.	Palygina nesudėtingus, panašaus, turinio istorijos šaltinius, išsamiai nurodo kuo šie šaltiniai yra panašūs ir skiriasi.
3.3. Istorinis tyrimas/tyrinėjimas	Mokytojo padedamas kelia nesudėtingus istorinius klausimus.	Skatinamas kelia nesudėtingus istorinius klausimus.	Kelia nesudėtingus istorinius klausimus.	Savarankiškai kelia nesudėtingus istorinius klausimus.
	Pasitardamas su mokytoju siūlo paprasto tyrimo atlikimo eigą, pasirenka tinkamas priemones ir planuoja nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos istorijos objektus, atminties vietas, asmenybes ir kt.	Pagal pateiktą pavyzdį planuoja ir atlieka nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos istorijos objektus, atminties vietas, asmenybes ir kt., iš dalies remiasi žinomais šaltiniais.	Patariamasi planuoja ir atlieka nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos istorijos objektus, atminties vietas, asmenybes ir kt., remiasi žinomais ir savarankiškai susirastais šaltiniais.	Savarankiškai planuoja ir atlieka nesudėtingą tyrimą apie artimos aplinkos istorijos objektus, atminties vietas, asmenybes ir kt., naudojantis įvairiais šaltiniais; bando rinkti ir panaudoti kraštotyrinę medžiagą.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

	Mokytojo padedamas analizuoja nesudėtingą istorinę informaciją, iš gerai žinomo istorinio konteksto ir artimos aplinkos (akivaizdžiai pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose ir pan.), kad atkurtų praeities įvykius, ją apibendrina fragmentiškai.	Skatinamas analizuoja elementarią istorinę informaciją, iš gerai žinomo istorinio konteksto ir artimos aplinkos (akivaizdžiai pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose ir pan.), kad atkurtų praeities įvykius, ją fragmentiškai apibendrina.	Skatinamas analizuoja elementarią istorinę informaciją, iš gerai žinomo istorinio konteksto ir artimos aplinkos (akivaizdžiai pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose ir pan.), kad atkurtų praeities įvykius, ją iš dalies apibendrina.	Savarankiškai analizuoja elementarią istorinę informaciją, iš gerai žinomo istorinio konteksto ir artimos aplinkos (akivaizdžiai pateiktą tekstuose, žemėlapiuose, lentelėse, grafikuose, nuotraukose, dokumentuose ir pan.), kad atkurtų praeities įvykius, ją apibendrina.
4. Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška				
4.1. Istorijos sąvokų supratimas ir vartojimas	Atskiria kai kurias esmines Lietuvos ir Europos istorijos sąvokas** iš gerai žinomo istorinio konteksto, ne visada tinkamai jas vartoja.	Nurodo esminių Lietuvos ir Europos istorijos sąvokų (kartais ir antrinių, tokių kaip <i>pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija</i>) prasmę bei jas tinkamai pavartoja gerai žinomame istoriniame kontekste.	Nurodo esminių Lietuvos ir Europos istorijos sąvokų (kartais ir antrinių, tokių kaip <i>pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija</i>) prasmę bei jas tinkamai pavartoja nesudėtingame istoriniame kontekste.	Paaikškina esmines Lietuvos ir Europos istorijos sąvokas (kartais ir antrines, tokias kaip <i>pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija</i>) bei jas tinkamai pavartoja naujame istoriniame kontekste.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

4.2. Istorinio pasakojimo kūrimas	Mokytojo padedamas ieško ir atsirenka informaciją iš įprasto istorinio konteksto, kad parengtų trumpą pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje,, kuriamose istorijose daro daug loginių šuolių.	Ieško ir atsirenka informaciją iš nesudėtingo istorinio konteksto, kad parengtų trumpą struktūruotą pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje, bet ne visada tiksliai ją vartoja.	Ieško ir atsirenka informaciją iš nesudėtingo istorinio konteksto, kad parengtų trumpą struktūruotą pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje, suformuluoja pagrindinę mintį, beveik nepraleidžia svarbių įvykių, detalių. Gali parengti nesudėtingą istorinį pasakojimą apie asmenį, pastatą, daiktą, gyvūną, istorinį reiškinį ar kt.	Ieško ir atsirenka informaciją iš nesudėtingo istorinio konteksto, kad parengtų struktūruotą pasakojimą apie žmonių gyvenimą praeityje, suformuluoja pagrindinę mintį, nepraleidžia svarbių įvykių, detalių. Gali parengti nesudėtingą istorinį pasakojimą apie asmenį, pastatą, daiktą, gyvūną, istorinį reiškinį ar kt.
4.3. Istorinio supratimo raiška	Mokytojo padedamas įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) pasakoja, apibūdina, paaiškina savo supratimą apie istorijos reiškinius, bet nesugeba sukurti bendro išpūdžio. Reiškia savo nuomonę apie įvykius, reiškinius, bet nesugeba iki galo jos pagrįsti.	Įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) pasakoja, apibūdina ir aiškina fragmentiškai, nenuosekliai apie istorijos reiškinius, bet perteikia bendrą išpūdį. Samprotauja apie įvykius, reiškinius, minimaliai pagrindžia savo nuomonę.	Įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) pasakoja, apibūdina ir nuosekliai aiškina savo supratimą apie istorijos reiškinius. Samprotauja apie įvykius, reiškinius pagrįsdami savo nuomonę. Įvairiuose viešojo gyvenimo formose gali išvelgti istorines ištakas.	Įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) pasakoja, apibūdina ir nuosekliai aiškina apie istorijos reiškinius. Logiškai samprotauja apie įvykius, reiškinius ir savo nuomonę pagrindžia. Įvairiuose viešojo gyvenimo formose gali išvelgti istorines ištakas, jas apibūdinti.

Asmenybės*- nurodytos turinyje

Sąvokos**- nurodytos turinyje

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

8.2. 7- 8 klasės

	I pasiekimų lygis	II pasiekimų lygis	III pasiekimų lygis	IV pasiekimų lygis
	1. Istorinės raidos supratimas			
1.1. Įvykių, reiškinių priežastys ir padariniai	Mokytojo padedamas atpažįsta arba nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų reiškinių kurią nors esminę priežastį ir pasekmę; gali ją apibūdinti fragmentiškai.	Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų reiškinių kelias nors esmines priežastis ir pasekmes; gali jas apibūdinti, iš dalies paaiškinti, kurios jų yra svarbesnės už kitas.	Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių kelias priežastis bei pasekmes; gali jas paaiškinti bei nurodyti, kurios jų yra svarbesnės už kitas; iš dalies paaiškinti tokio suskirstymo pagrįstumą.	Nurodo svarbių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių daugumą priežasčių ir pasekmių; gali jas paaiškinti; vertina savarankiškai ir pateikia argumentus; gali paaiškinti to paties įvykio kai kurias priežastis ir pasekmes skirtingoms asmenybėms, visuomenės grupėms arba valstybėms.
	Paprastais atvejais skiria įvykio priežastis nuo pasekmių; suvokia, kad priežastis sukelia įvykį, o pasekmė pasireiškia įvykiui pasibaigus.	Skiria įvykio priežastis nuo pasekmių; suvokia, kad priežastis sukelia įvykį, o pasekmė pasireiškia įvykiui pasibaigus.	Nurodo svarbiausių įvykių ir reiškinių priežasčių bei padarinių ryšius, gali juos iš dalies paaiškinti.	Parodo ryšius tarp įvykio priežasčių ir to paties įvykio pasekmių bei geba sieti priežastis ir pasekmes su platesniu istoriniu kontekstu – laikotarpiu arba istorine erdve. Palygindamas panašaus pobūdžio įvykių, reiškinių priežastis ir pasekmes, nustato panašumus bei skirtumus.

1.2. Įvykių, reiškinių bruožai, ypatumai	Mokytojo padedamas nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių kurį nors esminį raidos bruožą.	Atpažįsta arba nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių kurį nors esminį raidos bruožą; gali nurodytą bruožą apibūdinti fragmentiškai.	Įvardija svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių keletą esminių bruožų ir gali juos apibūdinti.	Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykių, reiškinių dauguma esminių bruožų; gali juos paaiškinti.
	Mokytojo padedamas išskiria vieną ar daugiau bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, bet nesugeba savo sprendimo paaiškinti.	Išskiria vieną ar daugiau bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą paaiškina fragmentiškai.	Išskiria keletą bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą iš dalies paaiškina.	Išskiria keletą bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą paaiškina. Palygina panašaus pobūdžio įvykių ar reiškinių bruožus, nustato kai kuriuos panašumus ir skirtumus.
1.3. Asmenybių vaidmuo istorijoje	Mokytojo padedamas sieja kelias svarbiausias senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorines <i>asmenybes</i> * su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.	Sieja žinotinas senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų pagrindines istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.	Sieja žinotinas senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų pagrindines istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, plačiai žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.	Sieja žinotinas senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.
	Mokytojo padedamas nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorinių asmenybių kurį nors vieną būdingą bruožą.	Atpažįsta arba nurodo pagrindinių istorinių asmenybių veiklos kurį nors būdingiausią bruožą iš gerai žinomo konteksto.	Nurodo pagrindinių istorinių asmenybių veiklos keletą būdingų bruožų; asmenybę atpažįsta iš nesudėtingo istorinio konteksto.	Nurodo žinotinų istorinių asmenybių veiklos bruožus; asmenybę atpažįsta iš naujo istorinio konteksto.

	Mokytojo padedamas bando vertinti plačiai žinomas ir nagrinėtas istorines asmenybes pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais, bet savo nuomonės neturi.	Bando vertinti plačiai žinomas ir nagrinėtas istorines asmenybes, pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais, pareikšdamas savo nuomonę, kurios gali ir nepagrįsti.	Vertina plačiai žinomas ir nagrinėtas istorines asmenybes, pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais ir savarankiškai, iš dalies savo nuomonę pagrindžia.	Vertina plačiai žinomas ir nagrinėtas istorines asmenybes, pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais ir savarankiškai, savo nuomonę pagrindžią vienu kitu argumentu.
2. Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje				
2.1. Chronologijos supratimas	Nurodo pagrindinius istorinio laiko matavimo vienetus, bei juos ne visada tinkamai vartoja įprastame istoriniame kontekste.	Sieja metais išreikštas datas su tūkstantmečiu, amžiumi, dešimtmečiu bei šiais laiko matavimo vienetais bei juos tinkamai vartoja gerai žinomame, įprastame istoriniame kontekste.	Sieja metais išreikštas datas su tūkstantmečiu, amžiumi, dešimtmečiu bei šiais laiko matavimo vienetais, gali nurodyti laiko trukmę tarp skirtingų įvykių.	Sieja metais išreikštas datas su tūkstantmečiu, amžiumi, dešimtmečiu, kai šios datos yra istorinio laiko matavimo matų sankirtoje. Išreiškia chronologijos suvokimą savarankiškai pasirinktais būdais.
	Netiksliai, fragmentiškai dėlioja svarbiausius senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos pradžios įvykius į chronologinę seką.	Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos pradžios įvykių chronologinę seką.	Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių, reiškinų chronologinę seką. Chronologinėje sekoje nustato pačių svarbiausių kitų Lietuvos ir Europos įvykių vietą remdamasis žiniomis ir mąstymu.	Nurodo senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių, reiškinų chronologinę seką, išdėsto juos teisinga tvarka laike. Chronologinėje sekoje nustato kitų svarbiausių Lietuvos ir Europos įvykių, reiškinų vietą, remdamasis žiniomis ir kritiniu mąstymu bei gali savo sprendimą paaiškinti

	Padedamas susieja gerai žinomus svarbiausius vienalaikius Lietuvos ir Europos įvykius su vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykiais įprastame istoriniame kontekste, bet ne visada gali paaiškinti.	Susieja svarbiausius vienalaikius Lietuvos ir Europos įvykius su vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykiais gerai žinomame, įprastame istoriniame kontekste.	Gretina svarbiausius vienalaikius Lietuvos ir Europos įvykius su senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykiais iš dalies naujame, nesudėtingame istoriniame kontekste.	Gretina svarbiausius vienalaikius Lietuvos ir Europos įvykius su senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų įvykiais naujame, neįprastame istoriniame kontekste.
2.2. Istorinės erdvės supratimas	Lokalizuoja tik kai kuriuos svarbiausius nagrinėtus senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykius matyto turinio žemėlapyje.	Nurodo pačių svarbiausių nagrinėtų senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių ir reiškinių vyksmo vietą – miestą, teritoriją, valstybę ar kitą istorinę erdvę.	Nurodo svarbiausių nagrinėtų senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių ir reiškinių vyksmo vietą bei gali ją lokalizuoti platesniame erdvės kontekste kuriuo nors bruožu – geografiniu ar politinio žemėlapiu objektu.	Nurodo svarbiausių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos įvykių ir reiškinių vyksmo vietą bei gali ją lokalizuoti platesniame erdvės kontekste keliais bruožais – politinio žemėlapiu (nagrinėjamo laikotarpio arba dabartinio) kontekste arba remiantis geografiniais objektais.
	Naudodamasis žinomo turinio istorijos žemėlapiu gali nustatyti istorinio įvykio vietą (erdvę), kai ji yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje.	Naudodamasis istorijos žemėlapiu gali nustatyti istorinio įvykio vietą (erdvę), kai ji yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje, iš dalies ją apibūdinti. Paaškina žemėlapyje pavaizduotus simbolius.	Naudodamasis istorijos žemėlapiu nustato ir apibūdina istorinio įvykio vietą (erdvę) iš žemėlapyje pateikto istorinės erdvės objektų nesudėtingo konteksto.	Naudodamasis istorijos žemėlapiu nustato ir paaškina istorinio įvykio vietą (erdvę) iš žemėlapyje pateikto istorinės erdvės objektų sudėtingesnio konteksto. Lokalizuoja ir paaškina svarbiausius teritorinius pokyčius.
3. Istorijos tyrimas ir interpretavimas				

3.1. Istorijos šaltinio apibūdinimas	Atpažįsta istorijos šaltinio tipą, formą, atsiradimo datą ir vietą remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija ir kai kuriais atvejais – iš gerai žinomo istorinio konteksto.	Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis iš dalies išreikšta informacija nesudėtingame istoriniam kontekste.	Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis netiesiogiai išreikšta informacija iš dalies naujame arba naujame istoriniam kontekste.
	Mokytojo padedamas netiksliai klasifikuoja gerai žinomus istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pvz., rašytiniai, vizualiniai, daiktiniai ir pan.), gali juos fragmentiškai apibūdinti.	Klasifikuoja gerai žinomus istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pvz., rašytiniai, vizualiniai, daiktiniai ir pan.); juos iš dalies apibūdina.	Klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pvz., rašytiniai, vizualiniai, daiktiniai ir pan.); juos apibūdina.	Klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pvz., rašytiniai, vizualiniai, daiktiniai ir pan.); juos lygina, nurodo panašumus ir skirtumus.
3.2. Istorijos šaltinio, teksto analizė, interpretavimas ir vertinimas	Randa iš istorijos šaltinio informaciją, kai ji tiesiogiai išreikšta.	Randa iš istorijos šaltinio informaciją, kai ji tiesiogiai išreikšta; gali ją iš dalies apibendrinti.	Išskiria iš istorijos šaltinio informaciją remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija bei gali ją iš dalies apibendrinti.	Išskiria iš istorijos šaltinio informaciją remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija; gali ją išsamiai apibendrinti.
	Padedamas lygina dviejų nagrinėto turinio istorijos šaltinių suteikiam žinias, netiksliai nurodo jų turinio panašumą arba skirtumą, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	Palygina dviejų elementaraus turinio istorijos šaltinių suteikiam žinias, nurodo jų turinio panašumus ir skirtumus, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	Palygina daugiau kaip dviejų nesudėtingo turinio šaltinių suteikiam žinias, remdamasis tiesiogiai ir iš dalies išreikšta informacija; apibendrina šaltiniuose pateiktą informaciją.	Palygina daugiau kaip dviejų naujo konteksto – tipo, formos, nesudėtingo turinio – šaltinių suteikiam žinias, remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija.

				Išsamiai apibendrina ir susieja keliuose skirtinguose šaltiniuose pateiktą informaciją.
	Fragmentiškai nurodo šaltinyje pateiktą mintį; daro netiksliais išvadas	Įvardija pagrindinę šaltinyje pateiktą mintį; nurodo sąsajas tarp dviejų šaltinių; padaro kai kurias išvadas. Nustato istorijos šaltinio autoriaus požiūrį, kai jis yra išreikštas tiesiogiai.	Nurodo, kodėl praeitis istorijos šaltiniuose yra skirtingai paaiškinama; Nustato istorijos šaltinio autoriaus požiūrį, kai jis yra išreikštas netiesiogiai, bet lengvai nustatomas iš šaltinio konteksto.	Nustato ir iš dalies paaiškina, kodėl atsiranda skirtingi praeities – įvykių, asmenybių, pokyčių – vertinimai istorijos šaltiniuose. Nustatyto istorijos šaltinio autoriaus požiūrį iš šaltinio konteksto ir savo sprendimą paaiškina šaltinio turiniu ir taikydamas žinias.
3.3. Istorinis tyrimas/tyrinėjimas	Mokytojo padedamas formuluoja nesudėtingus istorinius klausimus.	Pagal pavyzdį formuluoja nesudėtingus istorinius klausimus, tikslą, hipotezę.	Kelia nesudėtingus istorinius klausimus, tikslą, hipotezę.	Savarankiškai formuluoja nesudėtingus istorinius klausimus, tikslą, hipotezę.
	Mokytojo padedamas sudaro paprasto tyrimo atlikimo eigą, pasirenka tinkamas priemones, gerai žinomus 1-2 šaltinius, nusimato atlikimo laiką bei trukmę. Kartu su mokytoju aptaria, ką reikia daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas.	Pagal pateiktą pavyzdį planuoja tyrimą: pasirenka tyrimo būdą, priemones, įprasto istorinio konteksto 1-2 šaltinius, eigą, atlikimo laiką bei trukmę. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas.	Patariamasi sudaro tyrimo, skirto nurodytai problemai spręsti, planą, nurodydamas pagrindinius žingsnius nuo klausimo iškėlimo iki rezultatų pristatymo. Pateikia 1 - 2 konkrečius įprasto istorinio konteksto šaltinius kuriais bus remiamasi, atliekant tyrimą. Nurodo, ką reikėtų daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas.	Savarankiškai sudaro tyrimo, skirto nurodytai problemai spręsti, planą, nurodydamas pagrindinius žingsnius nuo klausimo iškėlimo iki rezultatų pristatymo. Pateikia 2-3 konkrečius įprasto istorinio konteksto šaltinius kuriais bus remiamasi, atliekant tyrimą. Nurodo, ką reikėtų

				daryti, kad tyrimas gautųsi patikimas.
	Mokytojo padedamas analizuoja nesudėtingą istorinę informaciją, pateiktą gerai žinomo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija. Padedamas ją iš dalies apibendrina.	Elementariai analizuoja nesudėtingą istorinę informaciją, pateiktą gerai žinomo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; ją iš dalies apibendrina.	Analizuoja istorinę informaciją, pateiktą nesudėtingo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; ją apibendrina.	Analizuoja ir lygina istorinę informaciją, pateiktą nesudėtingo istorinio konteksto rašytiniuose, vaizdiniuose, daiktiniuose šaltiniuose, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija; ją išsamiai apibendrina.
4. Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška				
4.1. Istorijos sąvokų supratimas ir vartojimas	Atskiria kai kurias esmines senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos sąvokas** iš gerai žinomo istorinio konteksto, ne visada tiksliai jas vartoja.	Nurodo esminių senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos sąvokų (ir antrinių, tokių kaip pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija) prasmę bei jas tinkamai vartoja gerai žinomame istoriniame kontekste.	Nurodo senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos sąvokų (ir antrinių, tokių kaip pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija) prasmę bei jas tinkamai vartoja nesudėtingame istoriniame kontekste.	Paaikškina senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos sąvokas (ir antrines, tokias kaip pokyčiai, reikšmė, įrodymai, priežastys, empatija) bei jas tinkamai vartoja naujame istoriniame kontekste.
	Padedamas apibūdina sąvokos prasmę iš gerai žinomo istorinio konteksto.	Nustato sąvokos prasmę iš įprasto istorinio konteksto.	Nustato sąvokos prasmę iš nesudėtingo istorinio konteksto.	Nustato sąvokos prasmę iš naujo istorinio konteksto.

	Padedamas sieja kai kurias pagrindines istorijos sąvokas į prasminę visumą įprastame istoriniame kontekste.	Sieja pagrindines istorijos sąvokas į prasminę visumą įprastame istoriniame kontekste.	Sieja istorijos sąvokas į prasminę visumą nesudėtingame istoriniame kontekste. Jas grupuoja pagal nurodytą kriterijų(-us).	Sieja istorijos sąvokas į prasminę visumą naujame istoriniame kontekste. Jas grupuoja pagal savarankiškai pasirinktą kriterijų (-us) ir savo pasirinkimą paaiškina.
4.2. Istorinio pasakojimo kūrimas	Mokytojo padedamas ieško ir atsirenka informaciją iš įprasto istorinio konteksto, kad parengtų trumpą apibendrinantį pasakojimą raštu, žodžiu ar parengtų pristatymą.	Ieško ir atsirenka informaciją iš nesudėtingo istorinio konteksto, kad parengtų trumpą struktūruotą tekstą raštu, žodžiu ar parengtų pristatymą.	Ieško, atsirenka, tvarko ir išdėsto informaciją, kad sukurtų struktūruotą tekstą, žodžiu ar parengtų pristatymą; tinkamai panaudodami įvykių datas, sąvokas ir terminus.	Ieško, atsirenka, tvarko ir išdėsto svarbią informaciją, kad sukurtų struktūruotą tekstą, žodžiu ar parengtų pristatymą; tinkamai panaudodami įvykių datas, sąvokas ir terminus.
	Mokytojo patiriamas, remdamasis 1-2 įprasto konteksto šaltiniais, kuria istorinį pasakojimą bandydamas pateikti savąjį istorijos supratimą, bet jo neargumentuoja.	Remiantis 1-2 šaltiniais, kuria istorinį pasakojimą perteikdamas savąjį istorijos supratimą ir iš dalies jį argumentuoja	Remiantis 1-2 šaltiniais, kuria laisvos formos istorinį pasakojimą, išreikšdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškini, asmenybę ar problemą, jį argumentuoja.	Remiantis 1-2 šaltiniais, kuria laisvos formos pasakojimą, išreikšdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškini, asmenybę ar problemą. Savo nuomonę pagrindžia konkrečiais faktais.
4.3. Istorinio supratimo raiška	Mokytojo padedamas fragmentiškai perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) savo supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius.	Pagal pateiktą pavyzdį, perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) savo supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius, savo	Perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius, savo nuomonę pagrindžia argumentais.	Perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, naudojantis informacinėmis technologijomis) supratimą apie istorijos įvykius ir reiškinius, savo nuomonę pagrindžia argumentais. Tinkamai parenka istorinę

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

		nuomonę iš dalies pagrindžiais argumentais.		informaciją istorijos įvykiams ir reiškiniams apibūdinti.
		Padedamas, pagal pateiktą pavyzdį ir temą, naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybes, kuria elementarų istoriją pasakojantį žemėlapi: pateiktus kelis senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, priskiria juos žemėlapyje ir iš dalies juos aprašo.	Pagal pateiktą pavyzdį ir temą, naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybes, kuria nesudėtingą istoriją pasakojantį žemėlapi: pasirenka gerai žinomus kelis senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos priskiria žemėlapyje ir juos elementariai aprašo.	Naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybes, kuria nesudėtingą istoriją pasakojantį žemėlapi: pagal pateiktą temą, jai atskleisti pasirenka gerai žinomus kelis senovės, vidurinių amžių ir ankstyvųjų naujųjų laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos priskiria žemėlapyje ir elementariai aprašo.

Asmenybės*- nurodytos turinyje

Sąvokos**- nurodytos turinyje

8.3. 9-10 klasės

	I pasiekimų lygis	II pasiekimų lygis	III pasiekimų lygis	IV pasiekimų lygis
	1. Istorinės raidos supratimas			
1.1. Įvykių, reiškinų priežastys ir padariniai	Atpažįsta svarbių naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykių ir reiškinų kuria nors priežastį ir padarinį, remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	Nurodo svarbių naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykių ir reiškinų kelias priežastis ir padarinius remdamasis iš dalies išreikšta informacija.	Nurodo svarbių naujųjų ir naujausiųjų laikų įvykių ir reiškinų daugumą priežasčių ir padarinių remdamasis iš dalies išreikšta informacija; gali juos paaiškinti.	Savarankiškai įvardija naujųjų ir naujausiųjų laikų svarbių įvykių ir reiškinų priežastis ir padarinius, remdamasis netiesiogiai išreikšta informacija; pagal pateiktus kriterijus gali juos įvertinti.

	Apibūdina to paties įvykio, reiškinio kai kurią priežastį, jos poveikį ir padarinių visuomenės grupėms, valstybėms, asmenybėms, ar kt.	Paaiškinti to paties įvykio, reiškinio kai kurias priežastis, jų poveikį ir padarinius visuomenės grupėms, valstybėms, asmenybėms, ar kt.	Paaiškinti to paties įvykio, reiškinio priežastis, jų poveikį ir padarinius visuomenės grupėms, valstybėms, asmenybėms, ar kt.; nurodo, kurios iš jų yra svarbesnės už kitas.	Vertina to paties įvykio, reiškinio priežastis, jų poveikį ir padarinius visuomenės grupėms, valstybėms, asmenybėms ar kt., nurodo, kurios iš jų yra svarbesnės už kitas, pateikia argumentų.
	Padedamas nurodo ryšį tarp įvykio priežasties ir to paties įvykio padermės bei atpažįsta priežastį ir padermę su platesniu istoriniu kontekstu – laikotarpiu arba istorine erdve.	Parodo ryšius tarp įvykio priežasčių ir padermių bei geba sieti priežastis ir pasekmes su platesniu istoriniu kontekstu – laikotarpiu arba istorine erdve. Lygindamas panašaus pobūdžio įvykių, reiškinų priežastis ir padarinius, nustato panašumus bei skirtumus.	Parodo ryšius tarp įvykio priežasčių ir padermių bei geba sieti priežastis ir pasekmes su platesniu istoriniu kontekstu – laikotarpiu arba istorine erdve. Lygindamas panašaus pobūdžio įvykių, reiškinų priežastis ir padarinius, nustato panašumus bei skirtumus bei gali juos paaiškinti.	Savarankiškai nustato ryšius tarp įvykių, reiškinų priežasčių ir jų padermių bei sieja priežastis ir padermes su platesniu istoriniu kontekstu – laikotarpiu arba istorine erdve. Lygindamas panašaus pobūdžio įvykių, reiškinų priežastis ir padarinius, nustato panašumus bei skirtumus, bei juos įvertina.
1.2. Įvykių, reiškinų bruožai, ypatumai	Nurodo svarbių naujų ir naujausių laikų įvykių, reiškinų kai kuriuos esminius bruožus; gali juos paaiškinti.	Išskiria svarbių naujų ir naujausių laikų įvykių, reiškinų vieną ar daugiau bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą iš dalies paaiškina.	Išskiria svarbių naujų ir naujausių laikų įvykių, reiškinų vieną ar daugiau bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą paaiškina, nurodo tų bruožų ypatumus.	Išskiria naujų ir naujausių laikų įvykių, reiškinų keletą bruožų kaip svarbiausią (ius) iš visų bruožų, savo sprendimą paaiškina.

	Padedamas lygina istorijos įvykių, reiškinių esminius bruožus ir ypatumus, kai informacija yra tiesiogiai išreikšta.	Lygina istorijos įvykių, reiškinių esminius bruožus ir ypatumus, kai informacija yra tiesiogiai išreikšta, nurodo akivaizdų jų panašumą ar skirtumą.	Lygina istorijos įvykių, reiškinių esminius bruožus ir ypatumus, kai informacija yra iš dalies išreikšta, nurodo kelis panašumu ir skirtumu.	Savarankiškai lygina istorijos įvykių, reiškinių esminius bruožus ir ypatumus, kai informacija yra netiesiogiai išreikšta, nurodo kelis panašumu ir skirtumu, savo sprendimą paaiškina. Kritiškai įvertina įvykių ar reiškinių aktualumą, reikšmę ir svarbą.
1.3. Asmenybių vaidmuo istorijoje	Sieja žinotinas naujų ir naujausių laikų istorines <i>asmenybes</i> * su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.	Sieja žinotinas naujų ir naujausių laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.	Sieja žinotinas naujų ir naujausių laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, žinomu istoriniu įvykiu arba reiškiniu.	Sieja žinotinas naujų ir naujausių laikų istorines asmenybes su jų gyvenimo laikotarpiu, istorine erdve, istoriniu įvykiu arba reiškiniu.
	Atpažįsta arba nurodo svarbių naujų ir naujausių laikų istorinių asmenybių kurį nors vieną būdingą bruožą.	Nurodo svarbių naujų ir naujausių laikų istorinių asmenybių veiklos kurį nors būdingiausių bruožą iš gerai žinomo konteksto.	Nurodo svarbių naujų ir naujausių laikų istorinių asmenybių iškilimo aplinkybes, keletą veiklos bruožų; asmenybę atpažįsta iš nesudėtingo istorinio konteksto.	Nurodo svarbių naujų ir naujausių laikų istorinių asmenybių iškilimo aplinkybes, kontekstą, komentuoja sąlygas, kuriomis jos veikė, veiklos bruožus ir jų poveikį to meto istoriniams įvykiams ir reiškiniams; Lygina atskirų asmenybių veiklą, aiškina jų veiklos padarinius, ją atpažįsta iš naujo istorinio konteksto.

	Padedamas vertina istorinę asmenybę iš gerai žinomo konteksto pareikšdamas savo nuomonę, kurią iš dalies pagrindžia.	Vertina istorinę asmenybę iš nesudėtingo istorinio konteksto, pasiremdamas kitų išsakytais vertinimais arba pareikšdamas savo nuomonę, ją pagrindžia	Vertina istorinę asmenybę iš naujo istorinio konteksto ir savo nuomonę pagrindžia vienu kitu argumentu; randa panašumų ir skirtumų, žymių asmenybių veiklą lygindamas pagal pateiktus kriterijus.	Vertina istorinę asmenybę iš naujo istorinio konteksto pagal savarankiškai pasirinktus kriterijus; vertindamas asmenybės veiklą sieja ją su tos asmenybės veiklos motyvais arba kitais išoriniais veiksniais. Argumentuotai įrodo istorinių asmenybių įtaką nagrinėjam laikotarpiui, regionui, jų svarbą šių dienų pasauliui. Kuria trumpas istorijos asmenybių biografijas.
2. Orientavimasis istoriniame laike ir erdvėje				
2.1. Chronologijos supratimas	Lygina Lietuvos ir Europos istorijos naujųjų ir naujausiųjų laikų laikotarpius, bet daro klaidų.	Vadovaujantis pateiktais kriterijais, lygina svarbius Lietuvos ir Europos naujųjų ir naujausiųjų laikų laikotarpius.	Vadovaujantis parinktais kriterijais, palygina svarbius Lietuvos ir Europos naujųjų ir naujausiųjų laikų istorijos laikotarpius, randa panašumų ir skirtumų.	Charakterizuoja nagrinėjamus istorijos laikotarpius, skirsto ilgesnės trukmės įvykius ar reiškinius etapais. Savarankiškai pasirinktais kriterijais, palygina svarbius Lietuvos ir Europos naujųjų ir naujausiųjų laikų istorijos laikotarpius, išskiria panašumus ir skirtumus, juos apibendrina ir padaro išvadas.

2014–2020 metų
Europos Sąjungos
fondų investicijų
veiksmų programa

ŠVIETIMO,
MOKSLO
IR SPORTO
MINISTERIJA

NACIONALINĖ
ŠVIETIMO
AGENTŪRA

Projektas.2020-12-14

Bus koreguojama
Tekstas neredaguotas

	<p>Remiantis mokomąja medžiaga, fragmentiškai nurodo naujų ir naujausių laikų periodizaciją ir jos ypatumus.</p>	<p>Remiantis mokomąja medžiaga, fragmentiškai nurodo naujų ir naujausių laikų periodizaciją ir jos ypatumus; padedamas pildo įvairių tipų lenteles (pvz., temines, statistikos ir kt.) ir nurodo naujų ir naujausių laikotarpių kurį nors vieną specifinį bruožą.</p>	<p>Remiantis mokomąja medžiaga, iš dalies nurodo naujų ir naujausių laikų periodizaciją ir jos ypatumus; pildydamas įvairių tipų lenteles (pvz., temines, statistikos ir kt.), sudarydamas diagramas, schemas, nurodo naujų ir naujausių laikotarpių specifinius bruožus.</p>	<p>Remiantis mokomąja medžiaga, nurodo naujų ir naujausių laikų periodizaciją ir jos ypatumus; pildydamas įvairių tipų lenteles (pvz., temines, statistikos ir kt.), sudarydamas diagramas, schemas, nurodo naujų ir naujausių laikotarpių specifiką, bendrus ir pavienius jų bruožus, sąsajas su šiandiena.</p>
	<p>Padedamas fragmentiškai nurodo kai kurias pagrindines nagrinėjamų istorijos laikotarpių problemas iš gerai žinomo konteksto.</p>	<p>Nurodo kai kurias pagrindines nagrinėjamų istorijos laikotarpių problemas, iš dalies nurodo jų ryšį su dabartimi.</p>	<p>Išskiria pagrindines nagrinėjamų istorijos laikotarpių problemas, nustato jų ryšį su dabartimi, pateikia argumentų.</p>	<p>Savarankiškai išskiria pagrindines nagrinėjamų istorijos laikotarpių problemas, nustato jų ryšį su dabartimi, pateikia argumentų.</p>

2.2. Istorinės erdvės supratimas	Nustato ir žemėlapyje parodo vietą, kur vyko svarbūs naujų ir naujausių laikų įvykiai, reiškiniai, nenuosekliai aiškina jų eigą.	Nurodo žemėlapyje svarbių naujų ir naujausių laikų įvykių ir reiškinų vyksmo vietą bei gali ją lokalizuoti platesniame erdvės kontekste keliais bruožais – politinio žemėlapio (nagrinėjamo laikotarpio arba dabartinio) kontekste arba remiantis geografiniais objektais.	Lokalizuoja žemėlapyje svarbių naujų ir naujausių laikų įvykius, reiškinius, aiškina jų eigą, nurodo valstybių teritorijų kaitą.	Lokalizuoja žemėlapyje naujų ir naujausių laikų įvykius ir reiškinius, aiškina jų eigą, nurodo veiksnus, lėmusius vienokius ar kitokius rezultatus, atskleidžia ir įvertina teritorinius pokyčius.
	Naudodamasis žinomo turinio istorijos žemėlapiu nustato svarbių naujų ir naujausių laikų istorinio įvykio vietą (erdvę), kai ji yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje.	Naudodamasis istorijos žemėlapiu nustato svarbių naujų ir naujausių laikų istorinio įvykio vietą (erdvę), kai ji yra akivaizdžiai pavaizduota žemėlapyje, dalinai ją apibūdinti.	Naudodamasis istorijos žemėlapiu nustato ir apibūdina naujų ir naujausių laikų istorinio įvykio vietą (erdvę) iš žemėlapyje pateikto istorinės erdvės objektų nesudėtingo konteksto.	Naudodamasis istorijos žemėlapiu nurodo ir paaškina pavaizduotus naujų ir naujausių laikų įvykius, palygina skirtingo laikotarpio žemėlapius ir pagal juos nustato pokyčius, jų priežastis.
	Žino kelis Lietuvos ar Europos istorinius regionus.	Žino ir gali apibūdinti kelis Lietuvos ar Europos istorinius regionus.	Žino ir gali apibūdinti kelis Lietuvos ar Europos istorinius regionus	Žino ir gali apibūdinti bei žemėlapyje parodyti kelis Lietuvos ar Europos istorinius regionus,
3. Istorijos tyrimas ir interpretavimas				

3.1. Istorijos šaltinio apibūdinimas	Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, atsiradimo datą ir vietą remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija.	Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis tiesiogiai išreikšta informacija ir kai kuriais atvejais – iš gerai žinomo istorinio konteksto.	Nustato istorijos šaltinio tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis dalies išreikšta informacija iš nesudėtingo istorinio konteksto.	Nustato istorijos šaltinio kontekstą, tipą, formą, jo autorių, atsiradimo datą ir vietą bei paskirtį remdamasis netiesiogiai išreikšta informacija iš dalies naujo arba naujo istorinio konteksto.
	Netiksliai klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pavyzdžiui, propaganda; karikatūra; rašytinis šaltinis, daiktinis šaltinis ir panašiai).	Klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pavyzdžiui, propaganda; karikatūra; rašytinis šaltinis, daiktinis šaltinis ir panašiai); atsižvelgdamas į šaltinio kategoriją, aiškina jame tiesiogiai išreikštą informaciją.	Klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pavyzdžiui, propaganda; karikatūra; reklama; rašytinis šaltinis, daiktinis šaltinis ir panašiai); atsižvelgdamas į šaltinio kategoriją, aiškina jame iš dalies tiesiogiai išreikštą informaciją.	Klasifikuoja istorijos šaltinius į atskiras kategorijas (pavyzdžiui, propaganda; karikatūra; reklama; rašytinis, daiktinis, vizualinis šaltinis ir panašiai); atsižvelgdamas į šaltinio kategoriją, aiškina jame netiesiogiai išreikštą informaciją.
3.2. Istorijos šaltinio, teksto analizė, interpretavimas ir vertinimas	Nurodytu būdu atsirenka informaciją iš įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, internetinių tinklalapių, ne visada tiksliai įvertina jos patikimumą, fragmentiškai ją apibendrina.	Pagal pateiktus kriterijus, atsirenka informaciją iš įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, internetinių tinklalapių, iš dalies įvertina jos patikimumą, ją apibendrina ir daro ne visada pagrįstas išvadas.	Pagal pateiktus kriterijus, atsirenka informaciją iš įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, internetinių tinklalapių, iš dalies įvertina jos patikimumą, ją apibendrina, grupuoja, klasifikuoja, lygina ir daro kai kuriais išvadas.	Savarankiškai atsirenka informaciją iš įvairių istorijos šaltinių, kompiuterinių mokymo priemonių, internetinių tinklalapių, vertina jos patikimumą ir vertę, ją apibendrina, grupuoja, klasifikuoja, lygina ir daro išvadas.
	Randa istorijos šaltinyje informaciją, kai ji	Randa istorijos šaltinyje informaciją, kai ji	Randa istorijos šaltinyje informaciją, remdamasis iš	Randa ir išskiria iš istorijos šaltinio informaciją,

	tiesiogiai išreikšta, padedamas skiria faktus ir nuomones, tų faktų tikrumą iš gerai žinomo konteksto	tiesiogiai išreikšta; skiria faktus ir nuomones, tų faktų tikrumą iš gerai žinomo konteksto	dalis išreikšta informacija, skiria patikimą informaciją nuo nepatikimos, faktus nuo nuomonės tų faktų tikrumą iš nesudėtingo konteksto.	remdamasis tiesiogiai ir netiesiogiai išreikšta informacija, skiria patikimą informaciją nuo nepatikimos, faktus nuo nuomonės, tų faktų tikrumą iš naujo konteksto.
	Iš įprasto istorinio konteksto ir nagrinėjamų šaltinių fragmentiškai nurodo autorių požiūrius, kai jis yra tiesiogiai išreikštas.	Iš įprasto istorinio konteksto ir nagrinėjamų šaltinių, nurodo autorių požiūrius, kai jis yra tiesiogiai išreikštas, gali juos apibūdinti	Iš nesudėtingo istorinio konteksto ir nagrinėjamų šaltinių, nurodo autorių požiūrius, kai jis yra iš dalies išreikštas, gali juos apibūdinti.	Išskiria iš naujo istorinio konteksto ir nagrinėjamų šaltinių skirtingus autorių požiūrius į juose perteikiamus įvykius, nurodo skirtingas istorijos šaltinių atsiradimo sąlygas ir jas paaiškina.
3.3. Istorinis tyrimas/tyrinėjimas	Pasitardamas su mokytoju planuoja istorinį tyrimą nukreiptą į temos išaiškinimą.	Pagal pateiktą pavyzdį planuoja istorinį tyrimą, nukreiptą į temos išaiškinimą.	Patariamasis planuoja istorinį tyrimą, nukreiptą į temos išaiškinimą.	Planuoja tyrimą, nukreiptą į naujos temos išaiškinimą, kelia probleminį klausimą kuriam atskleisti reikalingas tyrimas.
	Padedamas nurodo tyrimo žingsnius, 1 – 2 galimus metodus ar veiklos formas bei keletą tyrimui reikalingų priemonių.	Pateikia 1 - 2 konkrečius šaltinius kuriais bus remiamasi, atliekant tyrimą. Argumentuoja pasirinkto tyrimo atlikimo metodą ar būdą. Numato tyrimui reikalingus resursus.	Detalيزuoja tyrimo planą etapais (žingsniais), paaiškindamas, kokia kiekvieno etapo prasmė. Pateikia 3 – 4 šaltinius, kuriais bus remiamasi, atliekant tyrimą. Paaiškina tyrimo svarbą ir reikšmę. Pateikia galimą rezultatų panaudojimo pavyzdį.	Įvertina įvairių pasirinktų šaltinių vaidmenį bei reikšmę atliekant konkretų istorinį tyrimą. Analizuoja, lygina istorinę informaciją, nurodo informacijos tikslumą ir patikimumą atliekamame tyrime.
	Iš dalies išsiaiškina, atskiras tiriamo klausimo	Iš dalies išsiaiškina, kas yra žinoma apie tiriamą	Iš esmės išsiaiškina, kas yra žinoma apie tiriamą klausimą,	Išsamiai išsiaiškina, kas yra žinoma apie tiriamą

	detales ir paaiškina ne pačius svarbiausius neaiškumus bei prieštaravimus.	klausimą, trūkstantį aiškių argumentuotų pagrindžiančių neaiškumus ar prieštaravimus.	argumentuotai išdėsto atsakymą, tačiau neatsako į visus neaiškumus ir prieštaravimus.	klausimą, argumentuotai išdėsto atsakymą.
	Kelia nesudėtingus istorinius probleminius klausimus, bet pateikia nepagrįstus atsakymus.	Kelia nesudėtingus istorinius probleminius klausimus ir pateikia nepilnai pagrįstus atsakymus.	Kelia probleminius istorinius klausimus ir, naudodamasis paprasčiausiais informacijos šaltiniais, pateikia standartinius atsakymus.	Kelia istorinius probleminius klausimus ir, kritiškai naudodamasis įvairiais informacijos šaltiniais, pateikia pagrįstus ir išsamius atsakymus.
4. Istorinio pasakojimo kūrimas ir raiška				
4.1. Istorijos sąvokų supratimas ir vartojimas	Atskiria esmines naujų ir naujausių laikų istorijos sąvokas** ir terminus iš gerai žinomo istorinio konteksto, padedamas apibūdina sąvokos prasmę iš gerai žinomo istorinio konteksto.	Nurodo esminių naujų ir naujausių laikų istorijos sąvokų ir terminų prasmę bei jas tinkamai vartoja gerai žinomame istoriniame kontekste.	Nurodo esminių naujų ir naujausių laikų istorijos sąvokų ir terminų prasmę bei jas tinkamai vartoja nesudėtingame istoriniame kontekste.	Išsamiai paaiškina esminių naujų ir naujausių laikų istorijos sąvokų ir terminų prasmę bei jas tinkamai vartoja naujame istoriniame kontekste. Atpažįsta neatitikimus tarp turinio ir konteksto.
	Padedamas fragmentiškai vartoja esmines sąvokas, kai klausimas ar problema aiškinama remiantis apibendrintomis istorinėmis sąvokomis (pvz. parlamentarizmas, demokratija ir kt.), kai lyginami ne konkretūs objektai, bet istoriniai reiškiniai, kai lyginami ir vertinami šaltinių	Retai vartoja esmines sąvokas, kai klausimas ar problema aiškinama remiantis apibendrintomis istorinėmis sąvokomis (pvz. parlamentarizmas, autoritarizmas ir kt.), kai lyginami ne konkretūs objektai, bet istoriniai reiškiniai, kai lyginami ir vertinami šaltinių duomenys.	Vartoja esmines sąvokas, kai klausimas ar problema aiškinama remiantis apibendrintomis istorinėmis sąvokomis (pvz. parlamentarizmas, autoritarizmas ir kt.), kai lyginami ne konkretūs objektai, bet istoriniai reiškiniai, kai lyginami ir vertinami šaltinių duomenys	Klausimo ar problemos aiškinimui, samprotavimui sistemingai vartoja visas esmines ir antrines sąvokas, jungia ankstesnes ir naujas sampratas, išvelgdamas skirtingus istorijos

	duomenys; ne visada tiksliai jas vartoja.			aiškinimo (pasakojimo) požiūrius.
4.2. Istorinio pasakojimo kūrimas	Mokytojo padedamas, kuria nesudėtingus tekstus (rašinius, santraukas, komentarus, recenzijas, pan.) remdamasis 1-2 įprasto istorinio konteksto šaltiniais.	Kuria įvairių tipų nesudėtingus tekstus (santraukas, komentarus, recenzijas, biografijas ir pan.) remdamasis 1-2 nesudėtingo istorinio konteksto šaltiniais.	Kuria įvairių tipų tekstus (esė, santraukas, komentarus, recenzijas, biografijas ir pan.) remdamasis 2-3 nesudėtingo istorinio konteksto šaltiniais. Gali apklausti istorinių įvykių liudininkus.	Kuria įvairių tipų tekstus (esė, santraukas, komentarus, recenzijas, biografijas ir pan.) remdamasis 2-3 šaltiniais. Atlieka su nagrinėjamais šaltiniais nesudėtingus tiriamuosius ir kūrybinius darbus. Gali apklausti istorinių įvykių liudininkus.
	Mokytojo patiriamas, ieško istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, ne visada tikslingai juos atsirenka.	Randa istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, pasirenka įprasto konteksto šaltinius, iš dalies tinkamai jais remiasi.	Randa istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, pasirenka nesudėtingo konteksto šaltinius, tinkamai jais remiasi.	Savarankiškai randa istorinio pasakojimo kūrimui reikiamą informaciją bibliotekoje, internete ir kituose informaciniuose šaltiniuose, kritiškai pasirenka šaltinius, tinkamai jais remiasi.
	Padedamas remiasi gerai žinomo turinio šaltiniais, kelia elementarius istorinius klausimus, samprotauja žodžiu ir raštu, išreiškdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškini, asmenybę	Remiasi gerai žinomo turinio šaltiniais, kelia elementarius istorinius klausimus, samprotauja žodžiu ir raštu, išreiškdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškini, asmenybę ar	Remiasi keliais šaltiniais, kelia nesudėtingus istorinius klausimus, samprotauja žodžiu ir raštu, išreiškdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškini, asmenybę ar problemą, jį pagrindžia.	Pagrįstai remdamasis 2-3 šaltiniais, kelia istorinius klausimus, samprotauja žodžiu ir raštu, išreiškdamas savo požiūrį į vieną ar kitą įvykį, reiškini, asmenybę ar problemą.

	ar problemą, bet jos gali ir nepagrįsti.	problemą, ji iš dalies pagrindžia.		Savo nuomonę pagrindžia argumentais.
4.3. Istorinio supratimo raiška	Padedamas tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams, reiškiniams paaiškinti, ją perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, prezentacija, naudojantis informacinėmis technologijomis).	Pagal pateiktą pavyzdį parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams, reiškiniams paaiškinti, ją perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, prezentacija, naudojantis informacinėmis technologijomis), savo nuomonę iš dalies pagrindžia argumentais.	Tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams, reiškiniams paaiškinti, ją perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, prezentacija, naudojantis informacinėmis technologijomis). Diskusijose kelia probleminius klausimus, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdamas argumentų.	Savarankiškai tinkamai parenka istorinę informaciją istorijos įvykiams, reiškiniams paaiškinti, ją perteikia įvairiais būdais (raštu, žodžiu, prezentacija, naudojantis informacinėmis technologijomis). Diskusijose kelia probleminius klausimus, svarsto, pritaria ar prieštarauja pateikdamas argumentų. Įvairiais aspektais aptaria pasirinktą nagrinėti problemą ar klausimą.
	Padedamas, pagal pateiktą pavyzdį ir temą, naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybėmis, kuria elementarų interaktyvų, istoriją pasakojantį žemėlapi: pasirenka gerai žinomus kelis naujų ir naujausių laikų istorijos faktus, įvykius, įprastus šaltinius, juos iš dalies teisingai	Pagal pateiktą pavyzdį ir temą, naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybėmis, kuria nesudėtingą interaktyvų, istoriją pasakojantį žemėlapi: pasirenka kelis naujų ir naujausių laikų istorijos faktus, įvykius, įprastus šaltinius, juos iš dalies teisingai priskiria žemėlapyje, juos elementariai aprašo.	Naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybėmis, kuria elementarų interaktyvų, istoriją pasakojantį žemėlapi. Pagal pateiktą temą, pasirenka kelis naujų ir naujausių laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos iš dalies teisingai priskiria žemėlapyje,	Naudodamas šiuolaikinių technologijų galimybėmis, kuria nesudėtingą interaktyvų istorinį pasakojantį žemėlapi. Nagrinėtai temai atskleisti ir pristatyti panaudoja kelis naujų ir naujausių laikų istorijos faktus, įvykius, šaltinius, juos teisingai priskiria žemėlapyje, juos aprašo argumentuotai ir kūrybiškai.

	priskiria žemėlapyje, iš dalies juos aprašo.			
--	--	--	--	--

Asmenybės- nurodytos turinyje*

*Sąvokos**- nurodytos turinyje*